Червневий південь золотий,

Ріки сяйливе скло,

В дрібних долоньках дітвори

Пручається весло,

І течією нас аж ген

Від дому віднесло.

Безжальні! В час, як червень нас

Спекотою повив,

Тоді, коли понад усе

Здрімнути я б волів, —

Вам зажадалося, щоб я

Вам казку оповів!

І квапить Перша: "Не барись!

Розкажеш казку! Згода ?"

А Друга: "Щоб у казці тій

Були чудні пригоди!"

А Третя всіх перебива,

Бо нетерпляча зроду.

[9]

Та ось мовчанка залягла,

І, наче уві сні,

Нечутно дівчинка іде

В країні чарівній,

І бачить силу дивних див

В підземній глибині.

Гай-гай!.. Уяви джерело

Вже струменем не б'є.

"Кінець опісля розкажу —

Ось слово вам моє!"

"Опісля, — всі кричать гуртом,

За хвилю настає!.."

Снується нитка спроквола

Моєї диво-казки,

Вже й сонечко ясне сіда —

Доходить до розв'язки...

Гайда додому, день погас

І ніч вдягає маски.

Алісо, казку давніх днів

Сховай до сивини

В тім тайничку, де бережеш

Дитячі любі сни,

Немов прочанин квітку з піль

Своєї сторони!

[10]

*У цьому вступному вірші Керрол пригадує "південь золотий" 1862 р., коли він і його приятель Робінсон Дакворт вирушили в човні з трьома маленькими доньками ректора Ліддела на прогулянку вгору по Темзі. "Перша" — то старша серед сестер Лоріна Шарлотта, якій на той час було 13 років, "Друга" — десятирічна Аліса Плезнс, яка стала прообразом Аліси; а "третя" восьмирічна Едіт.

Розділ перший

Униз і вглиб кролячою норою

Аліса тяжко занудьгувала, сидячи на березі без діла. Разів зо два зазирнула вона до книжки, яку читала її сестра, але не знайшла там ні малюнків, ні розмов.

— Чого варта книжка без малюнків та розмов? — зітхнула Аліса.

Вона сиділа й думала (наскільки це можливо у спеку, коли туманіє голова й злипаються повіки), піти чи не піти нарвати квіток — це ж бо така втіха сплести собі з них віночок...

Аж тут повз неї промайнув Кролик — білий, з рожевими очима. Диво, звісно, невелике, як не дивина було й почути, що Кролик бубонить собі під ніс:

— Ой лишенько, лишенько, як я забарився!

(Згадуючи про це опісля, вона подумала, що мала б таки здивуватися, але тієї миті все видавалося цілком звичайним.) Та коли Кролик раптом добув із нагрудної кишеньки годинника й, зиркнувши на нього, поспішив далі, Аліса схопилася на ноги: зроду-віку ще не траплявся їй Кролик із нагрудною кишенькою та ще й при годиннику.

Аж тремтячи з цікавості, вона кинулася за ним навздогін — і, на щастя, ще встигла помітити, як він гулькнув у велику кролячу нору під живоплотом.

Аліса з розгону пірнула слідом за Кроликом, навіть не подумавши, як буде звідти вибиратися.[11]

Якусь часину кроляча нора йшла рівненько, немов тунель, а тоді зненацька урвалася — так зненацька, аж Аліса й не зчулась, як жухнула навсторч у якийсь глибоченний колодязь.

Чи то колодязь був просто таки бездонний, а чи так повільно вона падала, але дорогою їй не бракувало часу роззирнутися і поміркувати, що ж буде далі.

Найперше Аліса глянула вниз, щоб бачити, куди вона падає, — але там було темно, хоч в око стрель. Тоді вона оглянула стіни колодязя: на них була сила-силенна маленьких мисників та книжкових полиць; подекуди на кілочках висіли мапи й картини. З одного мисника вона прихопила баночку з наліпкою "ПОМАРАНЧЕВЕ ВАРЕННЯ" — та ба! — виявилося, що вона порожня. Викидати її було лячно (ще вб'є когось унизу), тож Аліса примудрилася тицьнути її на одну з поличок, повз яку пролітала.

— Овва! — чудувалася Аліса. — Після такого падіння не страшно й зі сходів скотитися! Ото вдома дивуватимуться, яка я хоробра! Та що там сходи! Тепер я й не писнула б, якби впала навіть із даху! (І це, мабуть, було правдою.)

Униз, униз, униз... От би падати так до безкінечності!

— Цікаво, скільки миль я вже пролетіла? — міркувала Аліса вголос. Мабуть, уже й до центру Землі недалеко. Ану прикиньмо: по-моєму, до нього ще десь чотири тисячі миль.

(Аліса, бач, просвітилася в цих питаннях на уроках у школі, і хоч зараз була не найкраща нагода [12] хизуватися знаннями — слухати нікому! — а все ж попрактикуватися ніколи не завадить.)

— Так, здається, саме стільки, але тоді постає питання: на якій я широті й довготі?

(Аліса уявлення не мала, що таке "широта" й "довгота", але ці поважно-вчені слова неабияк тішили її вухо.)

Трохи згодом вона знову заходилася міркувати вголос:

— А що, як я провалюся наскрізь*? Ото буде кумедно — вигулькнути серед людей, що ходять униз головою! Антипади, чи як їх там (вона була навіть рада, що ніхто зараз її не чує, бо слово пролунало якось трохи не так).

— І тоді, зрозуміло, мені доведеться запитати, в яку країну я потрапила: "Перепрошую, добродійко, це Австралія чи Нова Зеландія?" — Тут Аліса спробувала зробити реверанс. (Уяви собі реверанс у повітрі і спитай себе, що з того вийшло б?)

— Тільки що вона про мене подумає? Що я якась невігласка? Е, ні, питати не годиться: може, десь буде написано...

Униз, униз, униз... Знічев'я Аліса знову заговорила:

*За часів Керрола в популярній літературі висловлювалися різні здогади про те, що станеться, коли впасти в тунель, що проходить крізь центр Землі. Ще грецький філософ Плутарх (46-127рр.), а згодом і багато відомих мислителів (Ф.Бекон, Вольтер) розмірковували на цю тему Галілей дав правильну відповідь: тіло буде падати дедалі швидше, але з усе меншим прискоренням, доки не досягне центру Землі, де прискорення дорівнює нулю. Після цього швидкість його стане зменшуватися, а сповільнення — збільшуватися, аж поки воно не досягне протилежного кінця тунелю. Тоді знову почнеться падіння до центру Землі. Опір повітря врешті-решт колись зупинить його у центрі. [13]

— Уявляю, як Діні буде сумно сьогодні без мене! (Діна — це кішка.) Хоч би ж не забули, як питимуть чай, поставити і їй блюдечко з молоком. Діно, кицюню моя! Як жаль, що ти не зі мною! Миші так глибоко, боюся, не водяться, але кроти — близькі мишачі родичі, тут, мабуть, є. От лише... чи їдять коти кротів?

Тут Алісу почав змагати сон, і вона вже бубоніла собі під ніс, немов крізь дрімоту:

"Чи їдять коти кротів?.. Чи їдять коти кротів?.."

Часом виходило щось таке:

"Чи їдять кроти котів?..", бо коли не знаєш відповіді на питання, то байдуже, з якого боку його ставити. Аліса відчула, що дрімота вже заволоділа нею і їй почало снитися, ніби вона гуляє попідручки з Діною і цілком серйозно запитує: "Ну-бо, Діно, признавайся: чи ти колись їла кротів?"

Коли це враз — гу-гуп! — і вона опинилася на купі хмизу й сухого листя: політ закінчено!

Аліса нітрохи не забилась і швиденько схопилася на ноги. Підвела голову догори — там усе тонуло в темряві; зате попереду виднів ще один довгий коридор, і в ньому миготіла, швидко віддаляючись, постать Білого Кролика. Гаятись не можна було й хвилини — Аліса як вітер помчала за ним і ще встигла почути, як він проказав, звертаючи за ріг:

— Ох, бідні мої вушка! Мої вусики! Як же я запізнююсь!

Здавалося, він був зовсім близько, та коли Аліса й собі звернула за ріг, за Кроликом і слід пропав, [14] а вона опинилася в довгому низькому коридорі, освітленому рядочком підвішених до стелі ламп.

Довкола було багато дверей, але всі позамикані. Аліса пройшла коридором з одного боку, вернулася з протилежного (дорогою вона торгала усі двері поспіль), і тепер сумно брела серединою, розмірковуючи, як же їй звідси вибратися.

Раптом Аліса наштовхнулася на маленький триногий столик, весь із суцільного скла. На ньому не було нічого, опріч крихітного золотого ключика, й Алісі відразу спало на думку, що це, мабуть, ключ від котрихось дверей. Та ба! Чи то замки були завеликі, а чи ключик замалий — у кожному разі він не підходив до жодних дверей. Однак за другим обходом вона раптом нагледіла маленьку завісочку, якої не помітила спершу, а за нею — дверцята заввишки з п'ятнадцять дюймів*. Вона засунула золотого ключика в замок і-о, радість! — він підійшов!

Дверцята відчинилися у вузесенький прохід, мало що більший за мишачу нору. Аліса стала навколішки й угледіла в глибині небаченої краси сад. І так їй закортіло вибратися з цього темного коридору між оті барвисті квітники та прохолодні водограї! Проте у дверцята не пролазила навіть її голова.

"А якби й пролізла, — подумала бідолашна Аліса, — то який у тому сенс? Кому потрібна голова без плечей. Якби ж то я могла складатись, як підзорна труба! Я напевно склалася б, аби лиш знаття, з якого кінця почати".

*Один дюйм дорівнює 2,54 см.[15]

Бачиш, останнім часом Алісу спіткало стільки всіляких дивовиж, що вона почала сумніватися, чи в цьому світі так уже й багато справді неможливих речей.

Збагнувши, що біля дверцят вона нічого не вистоїть, Аліса повернулася до столика — не без надії знайти там якогось іншого ключа чи бодай інструкцію для тих, хто хоче скластися, як підзорна труба.

Цього разу на столику вона вгледіла маленьку пляшечку ("Раніше її точно не було", — подумала Аліса) з прив'язаним до шийки папірцем, де гарними великими літерами було видрукувано: "ВИПИЙ МЕНЕ". Коли тобі

пропонують "Випий мене" — це, звісно, чудово, але мудра маленька Аліса не збиралася діяти зопалу.

— Ні, — сказала вона собі, — спочатку я гляну, чи нема тут де напису "Отрута".

Бачте, вона читала кілька гарних історійок про дітей, які або попеклися, або потрапили в пазурі диких звірів чи в які інші халепи — і все через те, що не хотіли пам'ятати простих порад своїх друзів, які, скажімо, застерігали, що коли довго тримати розжарену кочергу, то вона попече долоні, і що коли сильно чикнути ножем по пальцю, то неодмінно піде кров. А ще вона ніколи не забувала, що коли напитися з пляшечки з позначкою "Отрута", то з цього майже напевно нічого доброго не вийде, рано чи пізно.

Проте на цій пляшечці такого напису не було, тож Аліса таки відважилася з неї надсьорбнути. Виявилося, що це доволі смачно (як пиріг з вишнями, заварний крем, ананас, смажена індичка, [16] іриски й гарячі грінки разом узяті), й Аліса хильцем спорожнила пляшечку.

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

— Цікаве відчуття! — мовила Аліса. — Здається, я стягуюсь, як підзорна труба.

І справді: тепер вона заледве сягала десяти дюймів і аж проясніла на думку, що такий зріст дасть їй. нарешті змогу пройти крізь дверцята в той чарівний садок. Та, про всяк випадок, вона перечекала ще кілька хвилин, аби мати певність, що більше не зменшується (це й досі її трохи бентежило).

— Чого доброго, ще зійду нанівець, як свічка, — сказала собі Аліса. — Цікаво, як би я тоді виглядала?

І вона спробувала бодай уявити, як світить свічка після того, коли згорить дотла, бо досі, наскільки вона пам'ятає, такого бачити їй не траплялося.

Упевнившись, що з нею нічого більше не діється, вона вирішила мерщій податися до саду. Бідна Аліса!.. Біля дверцят вона похопилася, що забула золотого ключика, а коли вернула до столика, то зрозуміла, що тепер до ключика їй не дотягтися. Вона виразно бачила його знизу крізь скло і навіть пробувала вилізти вгору по ніжці, але ніжка була заслизька. Натомившись від мар них зусиль, бідолашка сіла й заплакала.

— Годі! Сльозами тут не поможеш! — наказала вона сама собі. — Раджу тобі зараз же перестати! [17]

Зазвичай Аліса давала собі непогані поради (хоча й рідко до них прислухалася), а подеколи картала себе аж до сліз. Якось, пригадується, навіть спробувала нам'яти собі вуха за те, що змахлювала, граючи сама з собою в крокет. Ця мала химерниця страх любила вдавати двох осіб воднораз.

"Але тепер, — подумала Аліса, — нема сенсу отак роздвоюватися. — Мене заледве й на одну вистачає!"

Аж ось її погляд упав на невеличку скляну скриньку під столом: вона відкрила її й побачила там малесеньке тістечко, на якому красувалися викладені смородинками слова: "З'ЇЖ МЕНЕ".

— А що ж, і з'їм! — промовила Аліса. — І коли від того побільшаю, то дістану ключа, а здрібнію ще дужче, то просунуся під дверцятами. Так чи інак, а в садок я потраплю однаково.

Вона відкусила шматочок і збуджено подумала:

"Так чи інак? Так чи інак?"

Притиснувши долоню до маківки голови, щоб відчувати, в якому напрямку росте, Аліса, на превеликий свій подив, виявила, що зріст її не змінився. Певна річ, так зазвичай і буває, коли їси тістечка, проте Аліса вже настільки звикла до суцільних дивовиж, що коли життя знову пішло своїм звичаєм, воно здалося їй нудним і дурним.

Тож вона відкусила ще шматочок і незабаром доїла все тістечко.[18]

Розділ другий

Озеро сліз

— Все дивасніше й дивасніше! — вигукнула Аліса (з великого зачудування вона раптом забула як правильно говорити). — Тепер я розтягуюсь наче найбільша в світі підзорна труба! До побачення, ноги! (Бо ніг своїх вона вже майже не бачила — так хутко вони віддалялися).

— О бідні мої ноженята, хто ж вас тепер взуватиме, у панчішки вбиратиме? Напевно не я!.. Тепер ми надто далеко одне від одного, щоб я могла дбати про вас: мусите давати собі раду самі...

"А все ж я повинна їм догоджати, — додала подумки Аліса. — Бо ще ходитимуть не туди куди я хочу!.. О, вже знаю: я на кожне Різдво даруватиму їм нові чобітки".

І вона почала міркувати, як це найкраще зробити.

— Чобітки доведеться слати з посланцем, метикувала вона. — От комедія — слати дарунки своїм власним ногам! І ще з якою чудернацькою адресою:

Ш-ній ПРАВІЙ НОЗІ АЛІСИНІЙ

КИЛИМОК-ПІД-КАМІНОМ

ВІД АЛІСИ, З ЛЮБОВ'Ю

— О людоньки, що за дурниці я верзу!

Тут вона стукнулася головою об стелю: ще б пак, її зріст сягав тепер за дев'ять футів*!

*Один фут дорівнює приблизно ЗО см.[19]

Вона мерщій схопила золотого ключика й гайнула до садових дверцят.

Бідолашна Аліса! Єдине, що вона могла зробити, лежачи на підлозі, — це зазирнути в садок одним оком. Надії дістатися туди лишалося ще менше, ніж досі. Вона сіла і знову зайшлася плачем.

— Як тобі не сором! — сказала собі Аліса. — Щоб отака велика дівчинка (чим не до речі сказано?) отак розпустила рюмси! Зараз же перестань, чуєш?

Але вона все плакала й плакала, розливаючись потоками сліз, аж поки наплакала ціле озерце, завглибшки з чотири дюйми і завширшки на півкоридора.

Тут до її слуху долинуло дрібне лопотіння ніг. Аліса похапцем утерла очі, аби глянути, хто це. То повертався Білий Кролик: вишукано вбраний, з парою білих лайкових рукавичок в одній руці і віялом — у другій.

Він дуже поспішав і бурмотів сам до себе:

— Ой, Герцогиня! Ой-ой Герцогиня! Вона ж оскаженіє, коли я змушу її чекати!

З розпачу Аліса ладна була просити помочі в кого завгодно, тож коли Кролик порівнявся з нею, вона знічено озвалася:

— Перепрошую, пане...

Кролик аж звився на місці — кинув віяло й рукавички, і очамріло дременув у темряву.

Аліса підняла одне й друге, і стала обмахуватися віялом: задуха в коридорі стояла страшенна.

— Який божевільний день! — сказала вона. — Ще вчора все йшло нормально... Цікаво, може, [20] це я за ніч так перемінилася? Ану пригадаймо: коли я прокинулась — чи була я такою, як завжди? Щось мені пригадується, ніби я почувалася інакше. А якщо я не та, що була, то, скажіть-но, хто я тепер?.. Оце так головоломка...

І вона почала перебирати в пам'яті усіх своїх ровесниць, аби з'ясувати, чи не перетворилася вона часом на одну з них.

— Безперечно, я — не Ада, — розмірковувала вона. — В Ади волосся спадає кучерями, а в мене — не в'ється зовсім. І, безперечно, я не Мейбл: я ж бо знаю стільки всякої всячини, а вона — ой, вона така невігласка! Крім того, вона — то вона, а я — це я, а... О людоньки, як важко в усьому цьому розібратися!.. Ану перевірмо, чи знаю я те, що знала? Отже:

чотири по п'ять дванадцять, чотири по шість — тринадцять, чотири по сім — е, так я ніколи не дійду до двадцяти! Втім, таблиця множення — ще не аґрумент... Перевірмо географію: Лондон — столиця Парижу, а Париж — Риму, а Рим... Ні, все неправильно! Мабуть, я таки не я, а Мейбл! Ану, прочитаю вірша "Хороша перепілонька..."

І схрестивши руки на колінах, так ніби вона проказувала вголос уроки, Аліса стала читати з пам'яті. Але й голос її звучав хрипко та дивно, і слова були не ті:

Хороший крокодилонько

Качається в піску,

Пірнає в чисту хвиленьку,

Сполiскує луску.

[21]

Як він покаже зубоньки,

Привітно сміючись,

То рибоньки-голубоньки

Самі у рот плись-плись!*

— Це явно не ті слова, — зітхнула бідолашна Аліса зі слізьми на очах. — Я таки й справді Мейбл, і доведеться мені жити в убогому будиночку, де й гратися немає чим, зате ого скільки уроків треба вчити! Ні, цього не буде: якщо я Мейбл, то залишуся тут, унизу! Нехай скільки завгодно заглядають сюди і благають:

"Вернися до нас, золотко!"

Я тільки зведу очі й запитаю:

"Спершу скажіть, хто я є, і, коли мені ця особа підходить — я вийду нагору, а коли ні — не вийду. Сидітиму тут, аж доки стану кимось іншим".

Тут знову з її очей бризнули сльози.

— Чому ніхто сюди навіть не загляне!.. Я так втомилася бути сама!

З цими словами вона опустила очі і з подивом помітила, що, розмовляючи сама з собою, натягла на руку одну з Кроликових білих рукавичок.

— І як це мені вдалося? — майнуло у неї в голові. — Напевно, я знову меншаю?

Вона звелася й пішла до столика, аби примірятись: так і є — вона зменшилася десь до двох футів і швидко меншала далі. Причиною, як незабаром з'ясувалося, було віяло в її руці, тож Аліса

*Вірші в текстах обох казок переважно пародіюють вірші й пісні, що були добре відомі читачам Керрола. Майже всі вони сьогодні забуті і згадуються здебільшого лише за назвами, та й то лише тому, що Керрол вибрав їх для своїх пародій.[22]

прожогом його відкинула: ще мить — і вона зникла б зовсім!

— Ху-у! Ледь урятувалася! — сказала вона, вельми налякана цими змінами, але й невимовне рада, що живе ще на світі.

— А тепер — до саду! — І вона чимдуж помчала до дверцят. Та ба! Дверцята знову виявилися замкнені, а ключик, як і перше, лежав на скляному столику.

"Кепські справи, кепські, далі нікуди, — подумала нещасна дитина. — Ніколи-ніколи я ще не була такою манюсінькою! І треба ж отаке лихо на мою голову!"

На останньому слові вона посковзнулася і — шубовсть! — по шию опинилася в солоній воді.

Спочатку вона подумала, що якимось дивом упала в море.

— А коли так, — сказала вона собі, — то додому я повернуся залізницею.

(Аліса тільки раз у житті побувала біля моря і дійшла загального висновку, що там усюди є купальні кабінки*, дітлахи, що длубаються в піску дерев'яними лопатками, вишикувані в рядок готелі, а за ними — залізнична станція.)

Проте вона хутко здогадалася, що плаває в озері сліз, яке сама наплакала ще бувши велеткою.

— І чого було аж так ридати? — бідкалася Аліса, плаваючи туди-сюди в пошуках берега. — За те мені й кара!.. Ще потону у власних сльозах! Ото була б дивина! Щоправда, сьогодні — все дивина.

*Маються на увазі невеличкі кабіни на колесах, що вивозилися кіньми в море. Через дверцята в стінці, обернутій до моря, виходили у воду; величезний парасоль, прикріплений ззаду, закривав того. хто купався, від допитливих поглядів публіки.[23]

Тут Аліса почула, як поблизу неї хтось хлюпочеться, і попливла на хлюпіт, аби з'ясувати, хто це. Спершу вона подумала, ніби то морж чи гіпопотам, але, згадавши, яка вона тепер маленька, зрозуміла, що то — звичайна миша, яка теж звалилась у воду.

— Чи є зараз якийсь сенс, — подумала Аліса, — заходити в балачку з цією мишею? Тут усе таке незвичайне, що балакати вона напевно вміє... Та, зрештою, треба спробувати.

І вона звернулася до неї:

— О, Мишо, чи не знаєте ви, де тут берег? Я вже дуже стомилася плавати, о, Мишо!

Аліса вирішила, що до мишей слід звертатися саме так. Правда, досі подібної нагоди їй не випадало, але колись у братовому підручнику з граматики вона бачила табличку відмінювання:

Наз. миша

Род. миші

Дав. миші

Знах. мишу

Оруд. мишею

Місц. на миші

Клич. мишо!

Миша пильно глянула на Алісу й немовби підморгнула їй крихітним очком, але не озвалася й словом.

"Може, вона не тямить по-нашому? — подумала Аліса. — Може, це французька миша, що припливла з Вільгельмом Завойовником?"

(Треба сказати, що попри всю свою обізнаність з історії, Аліса трохи плуталася в давності подій.) [24]

— Ou est ma chatte?* — заговорила вона знову, згадавши найперше речення зі свого підручника французької мови.

Миша мало не вискочила з води і, здавалося, вся затремтіла з жаху.

— Перепрошую! — зойкнула Аліса, відчувши, що скривдила бідолашне звірятко. — Я зовсім забула, що ви недолюблюєте котів.

— Недолюблюю котів?! — вереснула Миша. — А ти б їх долюблювала на моєму місці?!

— Мабуть, що ні, — примирливо відказала Аліса. — Тільки не гнівайтесь... А все ж таки жаль, що я не можу показати вам нашу Діну. Ви б лише глянули — і одразу б закохалися в котів. Діна така мила і спокійна, — гомоніла Аліса чи то до Миші, чи то до себе, ліниво плаваючи в солоній воді, — сидить собі біля каміна і так солодко муркоче, лиже лапки і вмивається... А що вже пухнаста — так і кортить її погладити! А бачили б ви, як вона хвацько ловить мишей... Ой, вибачте, вибачте!.. — знову зойкнула Аліса, бо цього разу Миша вся наїжачилась, і Аліса збагнула, що образила її до глибини душі.

— Ми більше не говоритимем про це, якщо вам не до вподоби.

— Ми?! Ми не говоритимем!.. — заверещала Миша, тремтячи усім тілом аж до кінчика хвоста. — Начебто я говорила про таке!.. Наш рід

споконвіку ненавидить котів — огидні, ниці, вульгарні створіння! Чути про них не хочу!

— Я більше не буду! — промовила Аліса і поквапилася змінити тему. — А чи любите ви со... собак?

*Де моя кішка? (фр.).[25]

Миша мовчала, й Аліса палко повела далі:

— Знали б ви, який милий песик живе з нами в сусідстві! Тер'єрчик — очка блискучі, шерсточка довга-предовга, руда й кучерява! Він уміє всілякі штучки: приносить, що кинуть, служить на задніх лапках — всього й не пригадаєш! А господар його, фермер, каже, що цьому песикові ціни нема, бо він, каже, вигублює до ноги всіх довколишніх щурів... 0-о-ой! — розпачливо зойкнула Аліса. — Я знов її образила!

І справді, Миша щодуху пливла геть, женучи озером рясні жмури.

— Мишечко! шкряботушечко! — лагідно погукала Аліса. — Верніться, прошу вас! Ми вже не будемо говорити ні про котів, ні про собак, якщо вони вам такі немилі!

Зачувши ці слова, Миша розвернулася і поволеньки попливла назад: обличчя в неї було бліде ("від гніву!" — вирішила Аліса), а голос — тихий і тремкий.

— Ось вийдемо на берег, — мовила Миша, — і я розкажу тобі свою історію. Тоді ти зрозумієш, чому я так ненавиджу котів та собак.

А виходити був саме час, бо в озерце набилося чимало птахів та звірів. Були тут і такий собі Качур, і Додо, і Папужка Лорі, й Орлятко, і ще якісь химерні істоти. І вся ця компанія на чолі з Алісою потягла на берег.[26]

Розділ третій

Гасай-Коло та Довгий Хвіст

Товариство, що зібралося на березі, виглядало вельми чудернацько: пір'я у птахів позаболочувалося, а на звірятах позлипалася шерсть. З усіх капотіла вода, усі були в лихому гуморі й почувалися вкрай незатишно.

Звісно, відразу постало питання, як обсохнути, тож вони почали радитися. За кілька хвилин Аліса вже розмовляла з кожним запанібрата, наче знала їх усе життя. Щоправда, вона мала довгеньку суперечку з Лорі, яка врешті набурмосилась і сказала:

— Я за тебе старша, і мені краще знати!

Аліса не могла з цим погодитись, бо не знала скільки Лорі має років, а позаяк та вперто відмовлялася назвати свій вік, то більше говорити не було про що. Нарешті Миша (здається, найавторитетніша тут особа) гукнула:

— Прошу всіх сідати і слухати мене уважно! Зараз ви в мене й не зогледитесь, як будете сухі!

Усі слухняно посідали кружкома, а Миша стала посередині. Аліса не зводила з неї очей — потерпала, що схопить нежить, якщо зараз же не обсохне.

— Кх-кх! — діловито прокашлялася Миша. — Готові? Викладаю найсухіший у світі матеріал. Прошу уваги! "З благословення папи римського Вільгельм Завойовник хутко підкорив англійців, [27] яким бракувало вождів і для яких узурпація та завоювання стали річчю вельми звичайною. Едвін, граф Мерсійський, та Моркар, граф Нортумбрійський...

— Бр-р-р! — здригнулася Лорі.

— Даруйте! — підкреслено чемно мовила Миша, насупившись. — Ви щось сказали?

— Ні, ні, то не я, — заперечила Лорі.

— А мені здалося, що ви, — мовила Миша. — Отже, слухайте далі: Едвін, граф Мерсійський, та Моркар, граф Нортумбрійський, виступили на підтримку Вільгельма, і навіть Стиганд, єпископ Кентерберійський і великий патріот, вельми доцільним знайшов те...

— Знайшов що? — поцікавився Качур.

— Знайшов те, — з серцем відповіла Миша. — Ви не знаєте, що означає "те"?

— Знаю, і дуже добре, коли це "те" знаходжу я, — заявив Качур. — Найчастіше це жаба або хробак. А що, скажіть, будь ласка, знайшов єпископ?

Миша пустила це запитання повз вуха і квапливо повела далі:

— ...вельми доцільним знайшов те, аби вийти разом із Едгаром Ателінгом Вільгельмові назустріч і запропонувати йому корону. Спершу Вільгельм поводився стримано, але нахабство його норманів..." Ну, як ти, голубонько? — звернулася вона до Аліси.

— Мокра як хлющ, — журливо відповіла Аліса. — По-моєму, від цього сухого матеріалу я ані трохи не обсихаю. [28]

— У такому разі, — врочисто заявив Додо, підводячись на ноги, — у такому разі я пропоную проголосувати за ухвалу про закриття нашого зібрання заради негайного вжиття енергійніших заходів...

— Говори по-людському! — сказало Орлятко. — Я не знаю й половини усіх цих учених слів! Втім, хтозна, чи ти й сам їх знаєш!

І Орлятко нахилило голову, приховуючи посмішку. Декотрі птахи захихотіли, не криючись.

— Я хотів просто сказати, — ображено озвався Додо, — що нема кращого способу обсохнути, як Гасай-Коло!

— Скажіть, а що воно таке — Гасай-Коло? — спитала Аліса не з цікавості, а через те, що Додо значливо замовк — мабуть, сподівався на питання, якого, здається, ніхто не збирався ставити.

— О! — вигукнув Додо. — Я вам не скажу, зате покажу.

(Можливо, одного зимового дня воно тобі теж стане в пригоді, тому я розповім, що затіяв Додо.)

Найперше він накреслив маршрут Гасай-Кола у формі неправильного кола ("Правильність форми не має значення", — зазначив Додо), а тоді уздовж нього розставив учасників — кого де. Команди "Раз, два, три — руш!" не було — всі пускалися бігти самі й спинялися коли заманеться, тому визначити, коли Гасай-Колу кінець, було не так то й просто.

Десь через півгодини, коли всі вже були сухісінькі, Додо зненацька вигукнув:

— Гасай-Колу кінець! [29]

Усі з'юрмилися довкола нього, тяжко відсапуючи і допитуючись:

— А хто ж переможець?

На таке запитання Додо не вмів відповісти, не покрутивши добряче мізками. Він довго сидів непорушно з притиснутим до чола пальцем (поза, в якій найчастіше можна бачити Шекспіра на портретах), а всі тим часом мовчки ждали.

Нарешті Додо оголосив:

— Переможці — всі, і кожен повинен дістати приз.

— А хто їх роздаватиме? — озвався цілий хор голосів.

— Як це хто? Вона! — сказав Додо, вказавши пальцем на Алісу.

Всі одразу оточили Алісу, безладно лементуючи:

— Призи! Призи!

Аліса й поняття не мала, що робити; в розпачі вона сягнула рукою до кишені і вийняла звідти пакетик цукатів (на щастя, він не розмок у солоній воді). Кожен дістав по цукатику — вистачило якраз усім.

— Але і їй належиться приз, — зауважила Миша.

— Певна річ, — дуже поважно відповів Додо.

І, повернувшись до Аліси, спитав:

— А що ще є у тебе в кишені?

— Тільки наперсток, — скрушно відказала Аліса.

— Давай сюди, — сказав Додо.

Тоді всі знову з'юрмилися навколо Аліси, і Додо урочисто вручив їй наперсток.

— Зробіть нам таку ласку, — сказав він, — прийміть цей найелегантніший у світі наперсток! [30]

Коротеньку його промову було зустрінуто загальними оплесками.

Така церемонність здалася Алісі безглуздям, але всі мали такий поважний вигляд, що вона не посміла зареготати. Вона не знала, що й казати, тож просто вклонилася і взяла наперсток з якомога урочистішим виглядом.

Далі прийшла пора ласувати цукатами, і тут не обійшлося без ґвалту й колотнечі, позаяк великі птахи ремствували, що не встигли розкуштувати свого приза, а маленькі ним давилися, і їх раз у раз доводилося гупати по спині.

Нарешті, коли було вже по всьому, вони знову посідали кружкома і попрохали Мишу розповісти щось іще.

— Пам'ятаєте, ви мені обіцяли розказати свою історію, — нагадала Аліса, — звідки можна буде дізнатися, чому ви ненавидите ко... і со... — додала вона пошепки, остерігаючись, як би не образити її знов.

— Моя історія, хвакт звісний, довга і сумна, — з зітханням промовила Миша.

— Як хвіст мій? — перепитала Аліса, не розчувши гаразд Мишиного "хвакт звісний" (саме так у неї вийшло). Авжеж, він у вас і справді довгий, але чому сумний — ніяк не збагну.

І, доки Миша говорила, Аліса не переставала гадати, до чого тут мишачий хвіст.

Тож історія Миші в її уяві прибрала десь та кого звивистого вигляду: [31]

Стрів*

Мурко мишку

в хаті і почав

їй казати: "Я тебе

позиваю, ходім,

мишко, на суд;

відкладать

не годить-

ся: будем

нині су-

диться,

бо на мене

з безділля

напав уже

нуд". Каже

мишка Мур-

кові: "Що за

суд безго-

ловий?

Ні судці, ні

підсудка

ми не

знайде-

мо тут".

"Сам я вис-

туплю хутко

за суддю

й за під-

судка;

вже

і ви-

рок

го-

то-

вий:

то-

бі,

ми-

ш-

ко,

ка-

пу-

т

!

[32]

— Ти не слухаєш! — гримнула на Алісу Миша. — Про що ти думаєш?

— Вибачте, будь ласка, — сумирно сказала Аліса. — Ви вже, мабуть, чи не на п'ятій звивині зі слів?

— На п'ятому з ослів! — люто крикнула Миша.

— На п'ятому з вузлів? — спантеличено перепитала Аліса. — Ой, дайте, я допоможу розплутати!.. (Вона завжди готова була стати комусь у пригоді.)

— Нема що давати! — сказала Миша, підвівшись і йдучи геть. — Знущаєшся, так? Наплела сім мішків гречаної вовни!

— Я ж не зумисне! — промовила бідолашна Аліса. — Ви така вразлива, далебі!

Миша тільки забурчала у відповідь.

— Будь ласка, верніться і докажіть свою історію! — гукнула їй услід Аліса.

— Будь ласка! — загукали хором усі решта.

Але Миша лише роздратовано тріпнула головою і наддала ходи.

— Як шкода, що вона пішла! — зітхнула Лорі, тільки-но Миша зникла з очей.

*Історія Миші — чи не найвідоміший зразок т. зв. фігурних ("емблемних", "мальованих") віршів англійською мовою. Такі вірші писали ще в Стародавній Греції.

Серед новочасних поетів, які віддали данину цій формі, такі відомі імена, як Стефан Маллярме (1842-1898). Гійом Аполлінер (1880-1918), Дилан Томас (1914-1953) та інші. В Україні традицію написання таких віршів започаткував Іван Величковський (бл. 1650-1701).

Л.Теніссон (1809-1892), англійський поет, якось розповів Керролові, що він склав уві сні поему про фей. Поема починалася довгими рядками, які поступово коротшали. Останні п'ятдесят-шістдесят рядків були двоскладові. Вважають, що ідея Мишиної розповіді виникла, можливо, під впливом цієї розмови.[33]

А стара Крабиха скористалася з нагоди, щоб напутити свою дочку:

— Отак-то, рибонько! Це тобі наука: треба стримуватися в косючих ситуаціях!

— Прикуси язика, мам! — огризнулося Крабеня. — Ти навіть устрицю виведеш із терпіння!

— От якби тут була наша Діна, — голосно сказала Аліса, не звертаючись ні до кого зосібна. — Вона б швидко принесла її назад!

— А хто така Діна, дозволь спитати? — озвалася Лорі.

Аліса аж засяяла, бо ладна була день і ніч говорити про свою пестунку.

— Діна — то наша киця. Вона так хвацько ловить мишей! А бачили б ви, як вона полює на пташок: раз — і нема!

Ця тирада справила на товариство глибоке враження. Декотрі пташки відразу поспішили від біди чимдалі. Стара Сорока стала дуже ретельно кутатися в шалик, примовляючи:

— Думайте, що хочете, але я мушу йти додому. Нічне повітря — не на моє горло!

А Канарка тремтячим голосом почала скликати своїх діток:

— Ходімо, любесенькі! Вам давно пора в люлю!

Отак, під різними приводами, всі розійшлися, й Аліса зосталася сама.

— І хто мене тягнув за язика згадувати Діну! — сумно подумала вона. — Здається тут, унизу, ніхто її не любить, а я певна, що вона — найкраща киця у світі! О, Дінонько, Діно! Чи ми ще стрінемося знову, чи вже навіки розійшлись?.. [34]

І бідолашна Аліса знову залилася слізьми — так самотньо й пригнічено вона почувалася.

Однак трохи згодом до неї долинуло дрібне тупотіння, і вона рвучко підвела голову: може, то Миша передумала і вертається доказати свою історію? [35]

Розділ четвертий

Кролик крутить Крутихвостом

Але то був Білий Кролик. Він тихо дріботів назад, тривожно роззираючись на всі боки, мовби чогось шукав. Аліса розчула, як він мурмоче сам до себе:

— Герцогиня! Ой, Герцогиня! Бідні мої лапки! моя шкурка! мої вусики! Вона ж мені голову зніме! І де я міг їх загубити, де?

Аліса миттю здогадалася, що він шукає віяло й білі лайкові рукавички — і, добра душа, сама кинулася їх шукати. Але ні віяла, ні рукавичок ніде не було. Після купання в озерці все довкола здавалося іншим, а коридор зі скляним столиком та дверцятами щез без сліду.

Невдовзі Кролик примітив Алісу, що нишпорила туди-сюди, і визвірився на неї:

— Гей, Мері Ен! Ти що тут робиш? Ану біжи додому та принеси мені пару рукавичок і віяло! Одна нога — тут, друга — там!

З переляку Аліса гайнула, куди вказував Кролик, навіть не пояснюючи йому в яку оману він упав.

"Він переплутав мене з покоївкою, — думала вона на бігу. — Ото здивується, коли втямить, хто я насправді! А втім, я принесу йому віяло й рукавички, — звісно, якщо знайду".

Ледве вона це подумала, як попереду виринув чепурний будиночок, на дверях якого блищала мідна табличка з написом: "Б.КРОЛИК, ШЛЯХТИЧ". [36]

Аліса ввійшла без стуку і поспішила нагору. Вона страшенно боялася, що стріне справжню Мері Ен, і та нажене її раніше, ніж вона знайде віяло й рукавички.

— Чи ж не чудасія? — думала Аліса. — Опинитися на побігеньках у Кролика! Ще трохи — і я стану служницею в Діни!

І вона почала уявляти, як би це виглядало.

— "Панно Алісо! Негайно одягайтеся на прогулянку!" — "Зараз, зараз, нянечко! Я тут, поки вернеться Діна, стережу нірку, щоб не втекла миша".

"А втім, хтозна, чи Діну триматимуть у домі, якщо вона отак попихатиме людьми!" — додумала думку Аліса.

Тим часом вона опинилася в охайному покоїку, де на столі біля вікна побачила (як і сподівалася) віяло й дві чи три пари білих рукавичок. Вона взяла все, що мала взяти, і вже збиралася бігти назад, як раптом побачила біля дзеркала невеличку плящину. Цього разу ніякого "ВИПИЙ МЕНЕ" на ній не було, проте Аліса її відкоркувала й приклала до губ.

— Я вже знаю, — подумала вона, — досить мені щось випити чи з'їсти — так і вродиться якесь диво! Подивимося, що буде цього разу? Я б не проти знову підрости — так нелегко бути дрібнолюдком!

Так воно й сталося, і то далеко швидше, ніж гадалося. Не встигла Аліса випити й півпляшечки, як відчула, що впирається головою у стелю. Довелося їй нагинатися, щоб не скрутити собі в'язів. Вона похапцем поставила плящину на місце. [37]

— Ой, як шкода, що я стільки відсьорбнула! — сказала Аліса. — Сподіваюся, що далі не ростиму... вже й так у двері не пролажу...

Гай-гай! Запізно було шкодувати! Вона все росла й росла, і за якусь часину мусила стати навколішки. Далі й цього вже було не досить, тож Аліса спробувала лягти, впершись одним ліктем у двері, а другий заклала за голову. Та вона все росла й росла, і останнє, на що спромоглася — це виставити руку в вікно, а ногу — в комин.

"Я й ворухнутися не можу. Що ж то тепер зі мною буде?" — подумала Аліса.

На щастя, дія чарівного напою на цьому припинилася. Вона вже не росла. Правда, зручніше їй від цього не стало, та й надії вибратися звідси майже не було, тож не дивно, що вона засумувала.

— Як гарно було вдома, — думала бідна Аліса. — Там тебе ніколи не вижене під стелю і ніхто тобою не поштуркує — ніякі миші та кролики. І треба ж було мені плигати в ту кролячу нору?..

— А все ж... а все ж... тут, знаєте, доволі цікаво живеться! Подумати тільки — що я пережила! Читаючи казки, я гадала, що такого на світі просто не буває, а тут — ось воно! Про мене конче треба написати книжку, конче! Я й сама напишу, коли виросту велика...

— А втім, я й так уже велика, — скрушно додала вона. — Принаймні тут рости вже нікуди.

— Що ж воно виходить, — думала Аліса, — невже я ніколи не постаршаю? З одного боку, [38] це непогано — ніколи не бути бабусею... Але... вічно вчити уроки!.. О ні, не хочу!

— Дурненька Алісо! — розраювала вона саму себе. — Як же тут вчити уроки? Тут і для тебе місця бракує — не те що для підручників!

Отак вона розмовляла, виступаючи то від однієї, то від іншої сторони, і з цього всього виходила не найгірша розмова.

Коли це раптом знадвору озвався чийсь голос. Аліса вмовкла і стала дослухатися.

— Мері Ен! Мері Ен! — гукав голос. — Ти несеш рукавички, чи ні?

Відтак почулося легке дріботіння по сходах. Аліса здогадалася, що то Кролик повернувся на її розшуки. Геть забувши, що тепер вона у тисячу разів більша за нього і боятися його смішно, Аліса так затремтіла, аж будинок заходив ходором.

Кролик був уже під дверима і спробував їх відчинити, та що двері відчинялися досередини і були підперті Алісиним ліктем, то в нього нічого не вийшло. Аліса почула, як Кролик пробубонів:

— Що ж, обійду кругом і залізу через вікно.

"Як рак на горі свисне!" — подумала Аліса.

Підождавши, аж поки Кролик, як їй видалося, завовтузився під самим вікном, вона зненацька виткнула руку і хапнула нею наосліп. Вхопити їй нікого не пощастило, але почувся легенький вереск, щось гупнуло й відразу брязнуло розбите скло. Аліса зробила висновок, що Кролик, мабуть, чи не впав у парник з огірками.

Далі почувся гнівний голос (Кроликів): [39]

— Пете! Пете! Егей! Де ти?

А тоді, у відповідь, зовсім незнайомий їй голос:

— Я тут! Яблучка викопую, ваша вельможносте!

— Яблучка він викопує! — роззлостився Кролик. — Знайшов роботу! Краще допоможи мені вибратися звідси!

(Знову задзвеніло розбите скло).

— А тепер скажи мені, Пете, що це там, у вікні?

— Що ж, ваша вельможносте, як не рука! (У нього вийшло "мильможносте".)

— Рука? Телепень! Ця "рука" заткала ціле вікно!

— Та ж ціле, ваша мильможносте. Але однаково це рука.

— Так чи так, а робити їй там нічого! Іди й прибери її!

Запала довга мовчанка, і до Аліси лиш час від часу долітали тихі вигуки:

— Ох, не до душі вона мені, ваша мильможносте, не до душі!

— Роби, що тобі звелено, страхопуде!

Тут Аліса знову розчепірила долоню і знову хапнула повітря. Цього разу почулися два тихесенькі верески і брязнула ціла купа розбитого скла.

"Скільки у них тих парників? — подумала Аліса. — І що вони робитимуть далі? Спробують витягти мене через вікно?.. Будь ласка, буду тільки рада. Мені зовсім не кортить тут засиджуватися".

Вона ще трохи послухала, проте надворі було тихо. Нарешті почувся рип візка і гомін багатьох голосів.

— А де друга драбина? [40]

— Таж мені загадано принести лише одну, другу Крутихвіст тарабанить...

— Крутихвосте, тягни-но, голубе, її сюди!

— Ставте їх отут, на цьому розі!

— Або ні, спершу сточіть їх мотузкою.

— Та вони ж не сягають навіть до половини!

— Ет, якось воно буде! Не вередуй!

— Гей, Крутихвосте, лови мотузку!

— А дах же витримає?

— Вважай, там одна черепичина їздить!..

— Уже поїхала! Падає!..

— Голови, голови бережіть!

Почувся гуркіт.

— Чия це робота?

— Чия ж іще? Мабуть, Крутихвостова.

— А хто полізе в димар?

— Тільки не я! Лізь сам!

— Еге, нема дурних!

— Полізе Крутихвіст!

— Гей, Крутихвосте, пан велить тобі лізти в димар!

— Овва! — сказала про себе Аліса. — Виходить, Крутихвіст ще й у димар має лізти? Мабуть, він у них за попихача! Я йому не заздрю... Димар, звичайно, вузькуватий, а все ж, гадаю, підхвицьнути його якось та вдасться!

Вона просунула ногу чимдалі в димар і чекала, аж поки десь там, над самим її черевиком, щось зашкряботіло й завовтузилося (що то була за істота, годі було вгадати).

"А ось і Крутихвіст!" — сказала вона сама до себе і дриґнула ногою. — Цікаво, що буде далі". [41]

Перше, що вона почула, був цілий хор голосів:

— Дивіться, дивіться! Крутихвіст летить!

Потім Кроликів голос:

— Гей, там, біля живоплоту, ловіть його!

Після чого запала тиша й знову вибухнув схвильований лемент:

— Підведіть йому голову!

— А тепер — горілки!

— Гляди, щоб, бува, не захлинувся!

— Ну що, старий? Що там сталося? Кажи!..

Нарешті озвався кволий писклявий голосочок. ("Крутихвіст" — здогадалася Аліса.)

— Я й сам до пуття не знаю... Годі, дякую, мені вже легше... Але в голові й досі гуде... Важко говорити... Знаю тільки, що мене хтось буцнув, і я шугонув угору, як повітряний змій.

— Так воно й було, друзяко! — підтвердили інші.

— Треба спалити будинок! — пролунав Кроликів голос.

— Тільки спробуйте! — крикнула щосили Аліса. — Я напущу на вас Діну!

Умить залягла гробова тиша.

— Цікаво, що вони робитимуть далі? — подумала Аліса. — Якби мали глузд, то розібрали б дах.

За хвилю-другу надворі знову зчинилася веремія, й Аліса почула Кроликову команду:

— На початок вистачить однієї тачки.

"Тачки з чим?' — подумала Аліса.

Проте довго гадати їй не довелося, бо тієї ж миті у вікно пороснув цілий град камінців, і декотрі з них поцілили їй в обличчя. [43]

"Пора покласти цьому край!" — вирішила Аліса й гукнула:

— Раджу вам цього не робити!

Знову залягла мертва тиша. Аліса не без подиву завважила, що камінці на підлозі один за одним обертаються на крихітні тістечка.

Враз її осяяло.

"Якщо я з'їм одне, — подумала вона, — то воно, без сумніву, вплине на мій зріст. Збільшити — не збільшить, це очевидно, але зменшити, мабуть, може..."

З цими словами вона проковтнула одне з тістечок і з радістю помітила, що відразу почала маліти. Щойно Аліса поменшала так, що могла пройти у двері, вона кинулася надвір, де побачила ціле збіговисько дрібних тваринок та птахів. Посередині лежав горопаха Ящур Крутихвіст. Пара морських свинок підтримувала його попід пахви і напувала чимось із пляшечки. Забачивши Алісу, всі вони так і ринули до неї, але вона пустилася тікати і невдовзі щасливо дісталася до густого лісу.

— Найперше, що мені треба зробити, — розмірковувала Аліса, блукаючи між деревами, — це стати такою, як завжди. — А друге — знайти дорогу до чарівного саду. Мабуть, кращого плану годі й придумати.

План і справді виглядав блискуче — був складений просто і ясно. Єдина складність полягала в тому, що Аліса уявлення не мала, як підступитися до його виконання. Вона тривожно нишпорила очима між дерев, аж раптом над самою її [43] головою хтось голосно дзявкнув. Аліса сквапно підвела голову. Згори великими круглими очима на неї зирило велетенське щеня, несміливо простягаючи до неї лапу.

— Ох, ти ж моя цюця! — улесливо озвалася Аліса і спробувала навіть посвистіти. Проте сама аж стерпла від думки, що це щеня може бути голодним, і тоді йому нічого не варто буде схрумати її разом з усіма її лестощами.

Ледве тямлячи, що вона робить, Аліса підняла якусь ломачку і простягла щеняті. Щеня радісно дзявкнуло, високо підскочило на всіх чотирьох і кинулося на ломачку, вдаючи, ніби хоче її пошматувати. Аліса, насилу стримуючись, щоб не кинутися навтікача, гулькнула за високе будячиння. Та щойно вона з-за нього визирнула, як щеня вчинило новий наскок, і з поспіху беркицьнулося через голову.

Алісі здавалося, ніби вона бавиться з конем-ваговозом — першої-ліпшої хвилини можна було втрапити під його копита! Вона знову шмигнула за будяк.

Щеня тим часом розпочало цілу низку коротких нападів на ломачку: відбігало назад набагато далі, ніж посувалося вперед, і весь час гавкало. Нарешті, важко відсапуючи, воно сіло віддалік, висолопивши язика і приплющивши великі очі. Кращої нагоди для втечі годі було й уявити. Аліса миттю пустилася навтікача і гнала, аж доки почала задихатися з утоми. Щенячий гавкіт завмер у далині.

— А все ж яке втішне щенятко! — мовила Аліса, [44] знеможено спершись на квітку жовтцю і обмахуючись одним з листочків. — Ех, яких тільки трюків не навчила б я його, якби... якби була... Ой, мало не забула — мені ж треба трохи підрости! Ану лиш поміркуймо, як його зробити?.. Гадаю, треба чогось випити або з'їсти. Але чого саме?

І справді, ЧОГО? Аліса оглянула всі довколишні квітки й стеблинки, але не завважила нічого такого, що надавалося б до їжі чи до пиття.

Поблизу ріс великий гриб, трохи більший за саму Алісу, і, коли вона обстежила його скрізь — і знизу, і згори, і справа, і зліва, їй спало на думку, що непогано було б також дослідити його і зверху.

Зіп'явшись навшпиньки, Аліса зиркнула поверх гриба і зненацька зустрілася очима з велетенською блакитною Гусінню. Згорнувши руки на грудях, Гусінь сиділа на шапинці й статечно курила довгу кальянову люльку, не звертаючи жодної уваги на те, що діється довкола. [45]

Розділ п'ятий

Що порадила Гусінь

Якусь часину Гусінь і Аліса мовчки дивилися одна на одну. Нарешті Гусінь вийняла люльку з рота й озвалася млосним оспалим голосом:

— Ти хто?

Що й казати, не вельми підбадьорливий початок розмови!

— Я?.. Я, пані, й сама вже не знаю... — ледь зніяковіла Аліса. — Знаю хіба, ким була сьогодні зранку, але відтоді я, по-моєму, кілька разів мінялася.

— Що ти хочеш цим сказати? — суворо запитала Гусінь. — Ти при своєму глузді?

— Боюсь, пані, що при чужому, — відказала Аліса. — Бачте, я-не зовсім я...

— Не бачу, — сказала Гусінь.

— Боюся, пані, я не зумію висловитися ясніше, — щонайчемніше відповіла Аліса. — Я й сама не все розумію: стільки перетворень за один день будь-кого зіб'ють з пантелику.

— Ба ні! — заперечила Гусінь.

— Може, ви зараз так і не думаєте, — сказала Аліса. — Та коли вам прийде пора обертатися на лялечку (а це, ви знаєте, неминуче), а тоді на метелика, то вам, напевно, буде якось трохи дивно...

— Аж ніяк! — сказала Гусінь.

— Ну, можливо, у вас інші відчуття, — припустила Аліса. — Але я твердо знаю, що почувалася б дуже дивно. [46]

— Ти! — зневажливо кинула Гусінь. — А ти хто така?

Це знов повернуло їх до початку розмови! Алісу трохи дратувала манера Гусені вести розмову.

Випроставшись, вона вельми поважно промовила:

— Гадаю, спершу вам годилося б сказати, хто ви така?

— Чому? — запитала Гусінь.

Питання загнало Алісу в глухий кут. Вона марно шукала якогось переконливого пояснення, а що Гусінь, з усього видно, була в лихому гуморі, то Аліса обернулася й пішла геть.

— Вернися! — гукнула Гусінь їй услід. — Я маю сказати щось важливе.

Це вже був добрий знак, і Аліса повернулася.

— Май терпець! — сказала Гусінь.

— Оце й усе? — спитала Аліса, ледь тамуючи гнів.

— Ні, — відказала Гусінь.

Аліса вирішила трохи потерпіти: робити й так нічого, а раптом Гусінь повідомить щось варте того, щоб його слухати.

Кілька хвилин Гусінь мовчки пахкала димом, нарешті розімкнула руки, вийняла з рота люльку й запитала:

— Отже, на твою думку, ти змінилася, так?

— Боюся, що так, — зітхнула Аліса. — Я щодесять хвилин міняю свій зріст і нічого не пам'ятаю!

— Чому нічого? — запитала Гусінь. [47]

— Ось, наприклад, я пробувала читати напам'ять "Хорошу перепілоньку ", а вийшло казна-що! — журно відповіла Аліса.

— То прочитай "Ти старий любий діду", — запропонувала Гусінь.

Аліса схрестила руки й почала:

— Ти старий, любий діду*, — сказав молодик, —

І волосся у тебе вже сиве.

А стоїш вверх ногами й до цього вже звик, —

На твій вік це не дуже красиво.

— Молодим, — мовив дід, — я боявсь неспроста,

Що це може відбитись на мізку,

Та моя голова — я вже знаю — пуста,

На ній можна стояти без риску.

— Ти старий, — знову каже юнак до дідка, —

І, нівроку, гладкий, як діжчина,

А в переверти йдеш, крутиш хвацько млинка,

Ти скажи мені, в чому причина ?

— Молодим, — мовив дід, — всі суглоби собі

Розтирав я чарівною мастю,

Коли хочеш — за гроші хороші й тобі

Дам коробочку-дві того щастя.

— Ти старий, в тебе щелепи наче й слабкі,

Не вжувати їм навіть кандьору, —

*Цей вірш — один з визнаних шедеврів поетичного жарту — є майстерною пародією на давно забутий повчальний вірш Роберта Сази (1774-1843) "Дідусеві радощі". У вірші старенький благочестивий татусь Вільям на власних прикладах навчає сина добропорядності і здорового способу життя.[48]

Та ти гуску з кістками строщив залюбки,

Де ти взяв таку силу бадьору?

— Молодим, — мовив дід, — я постійно сваривсь

Із дружиною вдень по три рази.

І від того мій рот на весь вік укріпивсь,

Мов стальні, моїх щелепів м'язи.

— Ти старий, — каже хлопець, — і, справа ясна,

Твої очі вже добре не бачать,

А на кінчику носа ти держиш в'юна, —

Хто навчив тебе, діду, трюкачить?

— Скільки можна дурних задавати питань!

Ти схибнувсь, чи об'ївся метеликів?

Все, терпець мій урвався, благаю: відстань!

Вимітайся, бо дам духопеликів!

— Це не те, — сказала Гусінь.

— Не зовсім те, — знічено мовила Аліса. — Декотрі слова немовби змінилися.

— Це зовсім не те. Від початку і до кінця! — твердо сказала Гусінь.

Запала хвилинна мовчанка.

Гусениця озвалася перша.

— Тобі який зріст потрібен? — спитала вона.

— Ох, байдуже який, — поквапливо сказала Аліса. — Просто, знаєте, всі оті переміни, дуже прикрі...

— Не знаю, — сказала Гусінь.

Аліса промовчала: зроду-віку їй ніхто стільки не перечив, і вона відчула, що втрачає терпець. [49]

— А цим ти задоволена? — поцікавилася Гусінь.

— Якщо ваша ласка, пані, — сказала Аліса, — то я б не проти трішки підрости. Три дюйми — такий нікудишній зріст!

— Ба ні, це зріст хочкудишній — вигукнула Гусінь і стала дибки. (Вона сягала рівно три дюйми заввишки.)

— Але я до нього не звикла, — жалібно сказала бідолашна Аліса. А про себе подумала: "Яке лихо, що всі вони тут такі вразливі!"

— З часом звикнеш, — сказала Гусінь і знов запахкала люлькою.

Аліса терпляче ждала, поки вона зволить озватися. Невдовзі Гусінь вийняла з рота люльку, раз чи два позіхнула, стріпнулася усім тілом і стала сповзати з гриба.

— Один край зробить тебе вищою, а другий — нижчою, — кинула вона Алісі на прощання.

"Один край чого?. Другий край чого?" — спантеличено подумала Аліса.

— Гриба, — відповіла Гусінь достоту так, наче запитання прозвучало вголос, і за мить щезла в траві.

Якусь часину Аліса задумливо дивилася на гриба, силкуючись з'ясувати, де ж оті два його краї, а що гриб був круглий-круглісінький, то це завдання видалося надважким. Нарешті вона обхопила гриба наскільки сягали її руки і відломила по шматочку з кожного краю.

— А тепер побачимо — так чи інак? — подумала вона, надгризаючи шматок у правій руці. [50]

Тієї ж миті вона відчула сильний удар у підборіддя: воно буцнулося об ногу!

Така нагла зміна її вельми налякала. Збагнувши, що вона хутко зменшується, а отже, не можна гаяти й хвилини, Аліса мерщій узялася до другого шматочка. Проте її підборіддя так щільно вперлося в ногу, що вона ніяк не могла відкрити рота.

Нарешті їй вдалося вхопити дрібку з лівої руки.

* * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * *

— Ху-у, нарешті голова вільна! — радісно вигукнула Аліса, і відразу ж тривожно змовкла: десь поділися її плечі. Вона поглянула вниз, але побачила тільки шию неймовірної довжини, яка стриміла, немов стеблина, над морем зелені.

— Цікаво, що то за зелень? — сказала Аліса. — І куди поділися мої плечі? А мої бідолашні руки! Чого це я їх не бачу?

З цими словами вона порухала руками, але, здавалося, тільки й спромоглася, що викликати легке колихання зеленого листя далеко внизу.

Оскільки дотягтися руками до голови було справою безнадійною, вона спробувала нахилити голову до рук, і з радістю виявила, що її шия, наче змія, легко гнеться на всі боки.

Аліса вигнула її граційною кривулькою, і саме намірилась пірнути в зелену гущавину (вона вже зрозуміла, що це були крони дерев, під якими во[51] на щойно блукала), коли раптом почулося різке сичання. Аліса рвучко відсахнулася.

Велика Горлиця, налетівши на неї, несамовито била її крильми по обличчю.

— Гадюка! — репетувала Горлиця.

— Ніяка я не гадюка — обурилася Аліса. — Дайте мені спокій!

— А я кажу — гадюка! — повторила Горлиця вже не так голосно і, майже схлипуючи, додала: — Я вже все перепробувала, але від них ніде нема рятунку!

— Не збагну, про що ви говорите, — сказала Аліса.

— Між корінням дерев, на річкових кручах, у чагарниках, — не зважаючи на Алісині слова, провадила Горлиця, — скрізь оці гадюки! Їм не догодиш!..

Аліса розуміла все менше й менше, проте вирішила не озиватися, поки Горлиця не виговориться.

— Мало мені мороки з висиджуванням яєць, — не вгавала Горлиця, — то я ще мушу день і ніч пильнувати їх від гадюк! Я вже три тижні не стуляю очей!

— Мені вас дуже жаль, — сказала Аліса: вона вже починала розуміти, про що йдеться.

— І саме тоді, як я вибрала найвище в лісі дерево, — правила своєї Горлиця, зриваючись на крик, — саме тоді, як я повірила, що нарешті їх здихалася, вони вже знову тут як тут — бач, уже й з неба лізуть! У-у, гадюка!

— Кажу ж вам, ніяка я не гадюка! — мовила Аліса. — Я... я... [58]

— Ну, ну? Хто ж ти? Хто? — питала Горлиця. — Ще не надумала?

— Я... я... дівчинка, — промовила Аліса без особливої певності, бо згадала, скільки разів вона за цей день мінялася.

— Гарна баєчка, що й казати, — з глибокою зневагою пирхнула Горлиця. — На своєму віку я набачилася різних дівчаток, але з такою шиєю — жодної. Е, ні-і, ти — гадюка! І не відмагайся. Може, ще скажеш, що ти й яєць ніколи не їла?

— Певно, що їла, — сказала Аліса. (Вона завше казала правду.) — Розумієте, дівчатка також їдять яйця.

— Я не певна, — засумнівалася Горлиця, — але коли це так, то вони теж гадючого поріддя, ясно?

Такий несподіваний висновок так вразив Алісу, що вона заніміла. Горлиця негайно скористалася нагодою і додала:

— Я знаю одне: ти шукаєш яєць! І мені байдуже, хто ти — дівчинка чи гадюка!

— Зате мені — не байдуже, — заперечила Аліса. — Хоча яєць, щоб ви знали, я не шукаю. А якби й шукала, то вже ж не ваших — сирих я не люблю.

— Тоді вимітайся! — похмуро буркнула Горлиця і знову вмостилась у своє гніздо.

Аліса стала опускатися нижче, але це виявилося штукою непростою: її шия раз у раз заплутувалась у гіллі. Доводилося частенько зупинятися, щоб її виплутати.

Трохи згодом вона похопилася, що й досі тримає в руках шматочки гриба, й обережно, по най[59] меншій дрібочці, почала відкушувати то від того, то від того — стаючи то вищою, то нижчою, аж поки підігнала себе до своїх звичайних розмірів.

Відтоді, як вона була ще свого зросту, збігло стільки часу, що тепер їй було аж якось дивно, та за кілька хвилин вона оговталась і почала знову розмовляти сама з собою:

— Ну ось, половину плану виконано! Які дивовижні всі оці переміни! Ніколи не вгадаєш, ким станеш за хвилину! Та хай там що, а тепер я дійшла свого справжнього зросту: лишається тільки пробратися у той чарівний сад... але як це зробити, як?

З цими словами вона вийшла на узлісся, де стояв крихітний, із чотири фути заввишки, будиночок.

— Хоч би хто там жив, — вирішила Аліса, — з'являтись їм на очі отакою ніяк не годиться: вони ж можуть побожеволіти зі страху!

Тож вона почала потрошку надкушувати гриба з правої руки і не виходила з лісу доти, доки не поменшала до дев'яти дюймів. [54]

Розділ шостий

Порося та перець

Хвилину-другу вона дивилася на будиночок, гадаючи, як бути далі. Раптом з лісу вибіг лакей у лівреї і гучно затарабанив у двері кісточками пальців. (Що то лакей, вона здогадалася завдяки лівреї, бо з лиця то був радше карась.) Відчинив йому другий лакей — кругловидий, з лупатими очима, схожий на жабу. Аліса завважила, що обидва мали дрібно закручене й напудрене волосся. Їй страшенно закортіло дізнатися, що ж буде далі, — вона висунулася з гущавини й наставила вуха.

Лакей-Карась видобув з-під пахви величезного — завбільшки, як він сам, листа і, простягши його Жабунові, врочисто оголосив:

— Для Герцогині. Запрошення від Королеви на крокет.

Лакей-Жабун узяв листа і тим самим тоном повторив ті самі слова, ледь змінивши їхній порядок:

— Від Королеви. Запрошення на крокет для Герцогині.

Відтак обидва вдарили один одному чолом — так низько, аж посплутувалися кучериками.

Аліса мусила втекти назад у хащу, щоб не чутно було її сміху. Коли вона визирнула знову, лакея-Карася вже не було, а Жабун сидів біля дверей і тупо зирив у небо. Аліса несміливо підступила до дверей і постукала. [55]

— З вашого стуку, як з риби пір'я, — зауважив лакей, — і то з двох причин. По-перше, я по той самий бік, що й ви, а по-друге, там такий шарварок, що вас однак не почують.

І справді, гармидер усередині стояв пекельний: хтось верещав, хтось чхав, і час від часу чувся оглушливий брязкіт, наче там били посуд.

— Тоді скажіть, будь ласка, — озвалася Аліса, — як мені туди зайти?

— Ваш стук мав би якийсь сенс, — провадив Жабун, не зважаючи на неї, — якби двері були між нами. Приміром, коли б ви постукали з того боку — я б вас, звичайно, випустив.

Кажучи так, він не переставав дивитися в небо.

Алісі це здалося жахливою нечемністю.

"Хоча, можливо, він і не винен, — сказала вона про себе. — Просто очі в нього майже на маківці. Але принаймні він міг би відповідати на запитання".

— То як мені туди зайти? — голосно повторила Аліса.

— Я тут сидітиму, — зауважив лакей, — аж до завтрього...

Тут двері розчахнулися, і звідти вилетів великий таріль — він бринів просто лакеєві в голову, але в останню мить тільки черкнув по носі й розбився об дерево в нього за плечима.

— ... а може, й до післязавтрього, — тим самісіньким тоном провадив лакей, мовби нічого й не сталося.

— Як же мені туди зайти? — ще голосніше повторила Аліса. [56]

— А це ще, знаєте, не вгадано, — сказав лакей, — чи вам взагалі треба туди заходити. Ось головне питання, чи не так?

Так, звичайно, — та тільки Аліса не любила, коли з нею розмовляли таким тоном.

"Це просто жахливо, — проказала вона сама до себе, — як вони всі тут люблять сперечатися!"

Лакей-Жабун, схоже, вирішив, що саме час повторити своє зауваження на інший лад.

— Я сидітиму тут, — сказав він, — вряди-годи, день у день...

— А що робити мені? — запитала Аліса.

— Що завгодно, — відповів Жабун і засвистав.

— Ет, що з ним балакати! — розпачливо подумала Аліса. — Він же дурний, аж світиться! — і вона штовхнула двері й переступила поріг.

У просторій кухні дим стояв аж під саму стелю. Посередині на триногому дзиґлику сиділа Герцогиня й чукикала немовля; кухарка схилилася над вогнищем і помішувала щось у величезному казані — з усього видно, юшку.

— Їхня юшка явно переперчена! — сказала Аліса сама до себе, чхаючи за кожним словом.

Навіть їхнє повітря — і те було переперчене. Чхала навіть Герцогиня; що ж до немовляти, то воно без угаву ревло і чхало, чхало і ревло. Не чхали в кухні лише двоє: кухарка та дебелий, з усмішкою від вуха до вуха, кіт, який сидів на припічку.

— Чи не сказали б ви мені ласкаво, — трохи боязко спитала Аліса, бо не була цілком певна, чи годилося їй озиватися першою, — чому ваш кіт такий дурносміх? [57]

— Бо він — чеширський!* — пояснила Герцогиня. — Ох ти ж порося!

Останнє слово пролунало так зненацька і з такою нестямною люттю, що Аліса аж підскочила. Проте вона зараз же збагнула, що це стосується не її, а немовляти, і, набравшись духу, повела далі:

— А я й не знала, що чеширські коти вміють сміятися.

— Коти із графства Чешир сміються на весь шир, — сказала Герцогиня. — Майже всі.

— Я таких котів ще не бачила, — чемно мовила Аліса, рада-радісінька, що розмова налагодилася.

— Ти ще багато чого не бачила, — сказала Герцогиня. — Це зрозуміло.

Алісі не дуже сподобався тон цього зауваження, і вона подумала, що не завадило б перевести розмову на щось інше. Поки вона підшукувала тему, кухарка зняла з вогню казан і заходилася шпурляти чим попало в Герцогиню та немовля. Першими полетіли кочерга зі щипцями, за ними градом посипалися блюдця, тарілки й полумиски, та Герцогиня і бровою не повела, хоч дещо в неї й поцілило; а немовля й доти ревма ревло, тож зрозуміти, болить йому від ударів чи ні, було неможливо.

— Ой, що ви робите? Схаменіться! Благаю! — кричала Аліса, підстрибуючи зі страху. — Ой, просто в ніс! Бідний носик!

У цю мить страхітливих розмірів баняк прохурчав так близько від немовляти, що ледь не відбив йому носа.

*За часів Керрола часто казали: "посміхається, як чеширський кіт". Походження цієї приказки невідоме. Існують, проте, дві версії її походження. Згідно з першою, у графстві Чешир (де, до речі, народився Керрол) якийсь невідомий маляр малював над дверима таверн левів, які посміхалися. Згідно з другою, чеширським сирам колись надавали форму усміхнених котів.[58]

— Якби ніхто не пхав свого носа до чужого проса, — хрипким басом сказала Герцогиня, — земля крутилася б куди шпаркіше.

— Ну й що б це дало? — зауважила Аліса, рада похизуватися своїми знаннями. — Подумайте лишень, що сталося б із днем і ніччю. Земля оберталася б навколо осі швидше, ніж...

— До речі, про ніж! — сказала Герцогиня. — Відтяти їй голову!

Аліса тривожно глипнула на кухарку, але та пустила ці слова повз вуха і знай собі помішувала юшку.

Тож Аліса докінчила:

— ...ніж раз на добу, себто раз на двадцять чотири години... чи, може, на дванадцять?..

— О, дай мені спокій! — урвала її Герцогиня. — Зроду не терпіла арифметики!

Вона завела щось наче колискову і заходилася чукикати немовля, люто стрясаючи його наприкінці кожного рядка.

Бурчи, кричи на немовля*,

Лупи його, як чхає,

Що те чхання нам дошкуля,

Маля прекрасно знає...

Хор

(З участю кухарки та маляти):

Гу! Гу! Гу!

*Оригіналом для цієї пародії послужив вірш невідомого автора, основна думка якого криється в словах: "Плекай малесеньке дитя З любов'ю і терпінням".[59]

Співаючи другу строфу, Герцогиня не переставала несамовито трясти немовля, а воно, сердешне, так репетувало, що Алісі нелегко було розібрати слова:

Бурчу, кричу на немовля,

Луплю його, як чхає.

Нехай маля не дошкуля —

До перчику звикає!

Хор:

Гу!Гу!Гу!

— Тримай! — крикнула раптом Герцогиня до Аліси і швиргонула в неї немовлям. — Можеш трохи поняньчити, як маєш охоту! Мені пора збиратися до Королеви на крокет!

І вона хутко вийшла. Кухарка жбурнула їй навздогін сковороду, але, на диво, схибила.

Спіймати дитину виявилося не так просто: руки й ноги в того чудернацького створіннячка були розчепірені на всі боки ("Достоту, як у морської зірки", — подумала Аліса), а само воно пихтіло, як паровик, і без упину пручалося.

Нарешті вона знайшла належний спосіб укоськати немовля: скрутила його у вузол, міцно схопила за праве вушко та ліву ніжку (щоб не розкрутилося), і вийшла з ним на свіже повітря.

— Якщо його звідси не забрати, — подумала Аліса, — то вони напевне його приб'ють, — як не нині, то завтра. Було б злочинно його покинути, правда ж? [60]

Останні слова вона проказала вголос, і маля рохнуло їй у відповідь (чхати воно вже перестало)^.

— Не рохкай, — сказала Аліса. — Висловлюй свої почуття у якийсь інший спосіб!

Та немовля рохнуло знову, й Аліса прискіпливо зазирнула йому в личко, аби з'ясувати причину. Ніс у нього був, без сумніву, аж надміру кирпатий, більше схожий на рильце, ніж на справжнього носа, та й очі зробилися підозріло маленькі як на дитину. Словом, його вигляд Алісі не сподобався.

"А може, то воно так схлипує?" — подумала вона і зазирнула маляті в очі, чи не видно там сліз. Ба ні, жодної сльозинки!..

— Якщо ти, золотко, збираєшся перекинутися поросям, — поважно мовила Аліса, — я не буду з тобою панькатися. Закарбуй це собі на носі!

Немовля знову схлипнуло (а чи зрохнуло — важко було сказати), й Аліса якийсь час несла його мовчки.

Вона вже починала хвилюватися — ото буде клопіт із цим чудом удома! — коли це раптом воно знову рохнуло, та так виразно, що Аліса не без тривоги ще раз глянула йому в обличчя.

Так, цього разу помилитися було годі: перед нею було найсправжнісіньке порося! Носитися з ним далі було безглуздо. Вона опустила порося на землю і вельми втішилась, коли воно спокійнісінько потрюхикало собі в хащу.

— З нього виросла б страх яка бридка дитина, — подумала Аліса. — А як порося, по-моєму, воно досить симпатичне. [61]

І вона стала пригадувати деяких знайомих їй дітей, з яких могли б вийти незгірші поросята ("Аби лиш знаття, як міняти їхню подобу", — подумала вона), і раптом здригнулася з несподіванки: за кілька кроків від неї на гілляці сидів Чеширський Кіт.

Кіт натомість лише усміхнувся.

"На вигляд наче добродушний, — подумала Аліса, — але які в нього пазурі та зуби!.. Варто з ним триматися шанобливо".

— Мурчику-Чеширчику, — непевно почала вона, не знаючи, чи сподобається йому таке звертання.

Кіт, однак, знову всміхнувся, тільки трохи ширше.

"Ніби сподобалося," — подумала Аліса, й повела далі:

— Чи не були б ви такі ласкаві сказати, як мені звідси вибратися?

— Залежить, куди йти, — відказав Кіт.

— Власне, мені однаково, куди йти... — почала Аліса.

— Тоді й однаково, яким шляхом, — зауважив Кіт.

-... аби лиш кудись дійти, — докінчила Аліса.

— О, кудись та дійдеш, — сказав Кіт. — Треба тільки достатньо пройти.

Цьому годі було заперечити, тож Аліса спитала дещо інше:

— А які тут люди проживають?

— Он там, — Кіт махнув правою лапою, — живе Капелюшник, — а отам (він махнув лівою) — [62] Шалений Заєць. — Завітай до кого хочеш: у них обох не всі вдома*.

— Але я з такими не товаришую, — зауважила Аліса.

— Іншої ради нема, — сказав Кіт. — У нас у всіх не всі вдома. У мене не всі вдома. У тебе не всі вдома.

— Хто сказав, що у мене не всі вдома? — запитала Аліса.

— Якщо у тебе всі вдома, — сказав Кіт, — то чого ти тут?

Аліса вважала, що це ще ніякий не доказ, проте не стала сперечатися, а лише спитала:

— А хто сказав, що у вас не всі вдома?

— Почнімо з собаки, — мовив Кіт. — Як гадаєш, у собаки всі вдома?

— Мабуть, так, — сказала Аліса.

— А тепер — дивися, — вів далі Кіт. — Собака спересердя гарчить, а з утіхи меле хвостом. А я мелю хвостом — спересердя, а від радощів гарчу. Отже, у мене не всі вдома.

— Я називаю це мурчанням, а не гарчанням, — зауважила Аліса.

— Називай як хочеш, — відказав Кіт. — Чи граєш ти сьогодні в крокет у Королеви?

— Я б залюбки, — відповіла Аліса, — тільки мене ще не запрошено.

— Побачимося там, — кинув Кіт і щез із очей.

Аліса не дуже й здивувалася: вона вже почала звикати до всяких чудес. Вона стояла й дивилася

*В Англії широко популярні приказки "mad as a hatter", "mad as a March hare ("божевільний, як капелюшник", "казиться, як березневий заєць). Саме ці приказки й "породили" Керролових персонажів. Капелюшники й справді часто божеволіли: отруєння ртуттю, яку вони використовували, обробляючи фетр, часто спричинювало галюцинації. [63]

на ту гілку, де щойно сидів Кіт, коли це раптом він вигулькнув знову.

— Між іншим, що сталося з немовлям? — поцікавився Кіт. — Ледь не забув спитати.

— Воно перекинулося в порося, — не змигнувши оком, відповіла Аліса.

— Я так і думав, — сказав Кіт і знову щез.

Аліса трохи почекала — ану ж він з'явиться ще раз, — а тоді подалася в той бік, де, як було їй сказано, мешкав Шалений Заєць.

— Капелюшників я вже бачила, — мовила вона подумки, — а от Шалений Заєць — це значно цікавіше. Можливо, тепер, у травні, він буде не такий шалено лютий, як, скажімо, у лютому...

Тут вона звела очі й знову побачила Кота.

— Як ти сказала? — спитав Кіт. — У порося чи в карася?

— Я сказала "в порося", — відповіла Аліса. — І чи могли б ви надалі з'являтися й зникати не так швидко: від цього йде обертом голова.

— Гаразд, — сказав Кіт, і став зникати шматками: спочатку пропав кінчик його хвоста, а насамкінець — усміх, що ще якийсь час висів у повітрі.

— Гай-гай! — подумала Аліса. — Котів без усмішки я, звичайно, зустрічала, але усмішку без кота!.. Це найбільша дивовижа в моєму житті!

До Шаленого Зайця довго йти не довелося: садиба, яку вона невдовзі побачила, належала, безперечно, йому, бо два димарі на даху виглядали, як заячі вуха, а дах був накритий хутром. Сама садиба виявилася такою великою, що Аліса не [64] квапилася підходити ближче, поки не відкусила чималий кусник гриба в лівій руці й довела свій зріст до двох футів. Але й тепер вона рушила з осторогою.

"А що, як він і досі буйний?" — думала вона. — Краще б я загостила до Капелюшника!" [65]

Розділ сьомий

Божевільне чаювання

Перед будинком, під деревом, був виставлений стіл, за яким пили чай Шалений Заєць та Капелюшник. Між ними спав як убитий Сонько-Гризун*, правлячи їм за подушку. Заєць із Капелюшником спиралися на нього ліктями і перемовлялись через його голову.

"Страх незручно для Сонька, — подумала Аліса. — Але, якщо він спить, то, мабуть, йому байдуже".

Стіл був великий, але всі троє тислися з одного його краю.

— Нема місця! Нема місця! — загукали вони, помітивши Алісу.

— Місця скільки завгодно! — обурилася Аліса й сіла у велике крісло кінець столу.

— Скуштуй вина, — люб'язно запропонував Шалений Заєць.

Аліса кинула оком по столу, але, крім чаю, нічого не побачила.

— Не бачу тут ніякого вина, — сказала Аліса.

— А ніякого й нема, — знизав плечима Шалений Заєць.

— Тоді не вельми ґречно мені його пропонувати! — сердито мовила Аліса.

— Так само, як і сідати за стіл без запрошення, — сказав Шалений Заєць.

*Англійська "сонна миша" — гризун, що живе на дереві; нагадує він радше маленьку білку, аніж мишу Назва dormause походить від латинського дієслова dormire (спати) і пояснюється тим, що ці тваринки — нічні, тож сплять удень; взимку вони теж впадають у сплячку.[66]

— А я не знала, що його накрито тільки для вас, — відказала Аліса. — Тут далеко більше, ніж три чашки.

— Тобі слід постригтися, — сказав Капелюшник. (Він уже давненько пас її цікавими очима й ось нарешті озвався.)

— А вам слід навчитися не зачіпати приватних тем, — з притиском мовила Аліса. — Це дуже нечемно!

Капелюшник витріщив на неї очі, але сказав ось що:

— Чим крук схожий на капшук?

"Ну, тепер буде веселіше! — подумала Аліса. — Люблю загадки!"

— Думаю, я розлущу ваш горішок, — промовила вона вголос.

— Ти думаєш, що зумієш знайти відповідь: ти це хотіла сказати? — мовив Шалений Заєць.

— Саме це, — відповіла Аліса.

— Тоді думай, що кажеш, — мовив Заєць.

— Я завжди думаю! — поквапливо сказала Аліса. — Принаймні... принаймні кажу, що думаю... Зрештою, це одне й те саме!

— Аніскілечки! — скрикнув Капелюшник. — Ти ще скажи, ніби: "я бачу, що їм" і "я їм, що бачу" — одне й те саме.

— Ти ще скажи, — докинув Шалений Заєць, — ніби "я люблю те, що маю" і "я маю те, що люблю" — одне й те саме!

— Ти ще скажи, — підпрягся Сонько із заплющеними, мов у сновиди, очима, що "я дихаю, коли сплю" і "я сплю, коли дихаю" — одне й те саме! [67]

— Щодо тебе, друзяко, то це й справді одне й те саме, — зауважив Капелюшник, і на тому розмова урвалася.

Якусь часину товариство сиділо мовчки, й Аліса намагалася пригадати все з тієї дещиці, яку знала про круків та капшуки.

Капелюшник перший порушив мовчанку.

— Яке сьогодні число? — звернувся він до Аліси, добувши з кишені годинника. Він дивився на нього тривожними очима, тоді струснув ним і приклав до вуха.

— Четверте, — хвильку подумавши, мовила Аліса.

— На два дні відстає, — зітхнув Капелюшник, і додав, світячи лихими очима на Шаленого Зайця:

— Я ж тебе застерігав: масло не годиться для годинників.

— Але ж то було масло найвищого ґатунку, — сумирно відповів той.

— Так, але в нього могли потрапити крихти, — буркнув Капелюшник. — Додумався — мастити кухонним ножем!

Шалений Заєць узяв годинника й похмуро вп'явся в нього очима, тоді вмочив його у свій чай і глянув ще раз, після чого не знайшов нічого кращого, як повторити:

— Але ж масло було найвищого ґатунку!

— Який кумедний годинник, — зауважила Аліса, що з цікавістю зазирала Зайцеві через плече. — Показує дні, але не показує годин!

— Ну то й що? — промимрив Капелюшник. — Може, твій годинник показує роки? [68]

— Певне, що ні, — жваво відказала Аліса. — А все тому, що рік триває дуже довго.

— Отак і мій — сказав Капелюшник.

Аліса розгубилася. Капелюшникові слова, здавалось, були позбавлені будь-якого глузду, хоча вона добре розчула кожне слово.

— Я не зовсім вас розумію, — сказала вона якомога чемніше.

— Сонько знову спить, — зауважив Капелюшник і хлюпнув йому на ніс гарячого чаю.

Сонько нетерпляче труснув головою й озвався, не розплющуючи очей:

— Звичайно, звичайно, те самісіньке хотів сказати і я!

— Ну, як там загадка? Ще не відгадала? — запитав Капелюшник, знову повернувшись до Аліси.

— Здаюся! — сказала Аліса. — І яка ж відповідь?

— Уявлення не маю, — сказав Капелюшник.

— Я так само, — озвався Шалений Заєць.

Аліса стомлено зітхнула:

— І треба ж було вбити стільки часу на загадку, яка не має відповіді!

— Якби ти знала Час так, як я, — насупився Капелюшник, — ти б цього не казала, бо Він — живий.

— Не розумію, — сказала Аліса.

— Ще б пак! — зневажливо тріпнув головою Капелюшник. — Ти ж, мабуть, із Часом ніколи й словом не перекинулася!

— Здається, ні... — обережно відповіла Аліса. — Знаю лише, що іноді неправильно його вживаю, коли пишу завдання з мови. [69]

— Ага! Тоді все ясно! — сказав Капелюшник. З Часом треба поводитися правильно! Бач якби ти з ним дружила, він робив би з годинником усе, що захочеш. Ось, припустімо, зараз дев'ята ранку — якраз час початку уроків, а ти береш і шепочеш Часові одне слівце — і стрілки я-ак забігають!.. Пів на другу, час обідати.

— Хотів би я, щоб настав час обіду, — тихенько зітхнув Шалений Заєць.

— Звісно, це було б чудово, — задумливо мовила Аліса, — тільки до того часу я ще, мабуть не встигну зголодніти. '

— Мабуть, — погодився Капелюшник. — Але його можна затримати на половині другої й тримати скільки завгодно.

— Так і ви робите? — запитала Аліса.

Капелюшник скрушно похитав головою.

— Аби ж то... Ми з Часом розбили глека ще в березні, якраз перед тим, коли оцей добродій (він показав чайною ложечкою на Шаленого Зайця) ошалів, — на великому королівському концерті. Я мав співати:

Іди, іди, борщику,

Зварю тобі дощику

В олив'янім горщику...

— Знаєш цю пісню?

— Та наче щось таке чула, — відповіла Аліса.

— Там є ще продовження, — і Капелюшник заспівав:

Мені каша, тобі дощ

Щоб періщив густий борщ!

Іди, іди, борщику...

Тут Сонько стрепенувся і крізь сон заспівав: "Іди-іди-іди-іди-іди..."

Він співав так довго, аж решті чаєпивців довелося його вщипнути, аби він перестав.

— Ну так от, — повів далі Капелюшник, — доспівую я перший куплет, коли це Королева як підскочить та як зарепетує: "Це марнування Часу! Він убиває Час! Відтяти йому голову!"

— Яке дикунство! — вигукнула Аліса.

— І відтоді, — тоскно додав Капелюшник, — Час для мене пальцем об палець не хоче вдарити! Відтоді у нас завжди шоста година.

Нараз Алісу осяяв здогад.

— І через те стіл накритий до чаю*? — спитала вона.

— Атож, саме через те, — зітхнув Капелюшник. — У нас завжди пора чаю, нам навіть ніколи помити посуд.

— Виходить, ви просто пересуваєтесь по колу, чи не так? — спитала Аліса.

— Достеменно так, — відповів Капелюшник. — Вип'ємо чашку і пересідаємо до другої.

— А що ви робите, коли доходите до того місця, звідки починали? — ризикнула спитати Аліса.

— Давайте міняти тему! — втрутився, позіхаючи, Шалений Заєць. — Це вже починає набридати. Пропоную: нехай наша панянка розкаже нам казку.

-Боюсь, я не знаю жодної, — збентежилася Аліса.

— Тоді розкаже Сонько! — скрикнули обидва чаєпивці. — Гей, Сонько, прокинься! — І вони ущипнули його відразу з обох боків.

*Це було написано ще до того, як звичай пити чай о п'ятій годині дня став у Англії повсюдним.[71]

Сонько спроквола розплющив очі.

— Я не спав, — озвався він хрипким голосочком. — Я чув, хлопці, кожне ваше слово.

— Розказуй казку! — зажадав Шалений Заєць.

— Будь ласка, — підхопила Аліса.

— Але хутко, — докинув Капелюшник, — бо знову заснеш і не докажеш до кінця.

— Колись давно жили собі три сестрички, — швидко заторохтів Сонько, — і звали їх Олша, Асіла і Тільда*. І жили вони на дні криниці.

— І що вони там їли? — запитала Аліса, яку завжди цікавили проблеми харчування.

— Мелясу**, — сказав Сонько, хвилину подумавши.

— Не могло такого бути, — лагідно зауважила Аліса, — адже вони всі були б недужі.

— А вони й були недужі, — сказав Сонько. — Дуже недужі...

Аліса спробувала уявити, як то можна все життя харчуватися самою мелясою, і це тільки посилило її сумніви.

— А чому вони жили на дні криниці? — допитувалася вона далі.

— Чому ти не п'єш більше чаю? — цілком серйозно мовив Шалений Заєць.

— Більше? — образилася Аліса. — Я ще взагалі його не пила!

— Більше чаю вона не хоче, — задумливо сказав Шалений Заєць.

*Тут обігруються імена сестер Ліддел — Лоріна Шарлотта, Аліса, Матільда. **Меляса — солодка тягуча темна маса, що утворюється при виробленні цукру з буряків.[72]

— Ти хочеш сказати, менше чаю вона не хоче, — втрутився Капелюшник, — адже випити більше, ніж нічого, дуже просто.

— А вашої думки ніхто не питав, — зауважила Аліса.

— То хто тут зачіпає приватні теми? — переможно запитав Капелюшник.

Відповісти на це було нічого, тож Аліса взяла собі чаю і хліба з маслом, а тоді знов повернулася до Сонька.

— То чому ж вони жили на дні криниці?

Сонько знову трохи подумав і промовив:

— Бо то була мелясна криниця.

— Таких не буває! — сердито сказала Аліса.

— Тс!.. тс!.. — засичали на неї Капелюшник і Шалений Заєць.

— Як моє не в лад — я з своїм назад! Докінчуй казку сама, — набурмосився Сонько.

— Ні, ні, будь ласка, розказуйте далі! — покірно сказала Аліса. — Я більше не перебиватиму. Мабуть, один такий колодязь усе ж був.

— Один! Аякже! — запирхав Сонько. Проте оповідати далі не відмовився.

— Отже, ці три сестрички... вони, бачте, жили собі, лижучи...

— Лежачи? — засумнівалася Аліса, забувши про свою обіцянку.

— Не лежача, а лижучи — вони лизали мелясу! — випалив Сонько, цього разу без жодних роздумів.

— Мені потрібна чиста чашка, — перебив Капелюшник. — Пересуньмося на одне місце. [73]

І тут-таки пересів на сусідній стілець. Сонько посунувся на його місце, Шалений Заєць — на місце Сонька, й Алісі, хоч-не-хоч, довелося сісти на місце Шаленого Зайця. Капелюшник єдиний виграв від такого переміщення, зате Алісі було найгірше, оскільки Шалений Заєць устиг перекинути у своє блюдце глечик з молоком.

Алісі не хотілося знов ображати Сонька-Гризуна, тож вона спитала дуже обережно.

— І все ж я не розумію: як вони там жили?

— Як, як? — озвався Капелюшник. — Лизнуть меляси, та й точать ляси... Второпала, дурненька?

— Перепрошую, а що таке ляси? — спитала Аліса, пускаючи повз вуха останнє Капелюшникове слово.

— Ляси — це баляндраси, — пояснив Сонько.

Спантеличена такою відповіддю, бідна Аліса аж кілька хвилин не перебивала Соньковоі оповіді.

— Отак вони й жили, — вів спроквола Сонько-Гризун, позіхаючи й тручи очі, бо його починав морити сон, — лизнуть меляси, поточать ляси, та й малюють всякі вихиляси — усе, що починається з літери Б.

— Чому саме з Б? — поцікавилася Аліса.

— А чом би й ні? — рвучко підвів голову Шалений Заєць.

Аліса знову вмовкла. Сонько-Гризун став западати в дрімоту, та коли Капелюшник його вщипнув, він тоненько вискнув і заговорив далі:

— ... з літери Б, наприклад: баляндраси, блідий місяць, байдики, багацько... До речі, чи траплялося тобі бачити таку штукенцію, як багацько? [74]

— М... м... м... Як би вам сказати, — остаточно розгубилася Аліса. — Я не думаю...

— То й не кажи нічого! — озвався Капелюшник.

Такої нетактовності Аліса стерпіти вже не могла: вона встала й подалася геть. Сонько миттю заснув, а на решту чаєпивців Алісин відхід

не справив належного враження, хоча вона й озиралася раз чи двічі — чи не покличуть її назад.

Оглянувшись востаннє, вона побачила, як Заєць із Капелюшником запихають Сонька у чайник.

— Ну й нехай, усе одно я більше туди не піду! — казала собі Аліса, пробираючись крізь хащі. — Скільки живу, дурнішої компанії не бачила!

Не встигла вона це доказати, як раптом у стовбурі одного з дерев угледіла двері.

— Оце цікаво! — подумала вона. — А втім, сьогодні цікаве все. Гадаю, мені можна туди ввійти?

Вона увійшла, і... знов опинилася у довгому коридорі з тим самим скляним столиком.

— Тепер я вже буду мудріша, — сказала вона подумки і почала з того, що взяла золотого ключика й відчинила дверцята до саду. Далі вона відшукала в кишені шматочок гриба і гризла його доти, доки не зменшилася вдвоє.

І ось, пробравшись крізь вузенький прохід, вона вступила нарешті до чарівного саду з барвистими квітниками й прохолодними водограями. [75]

Розділ восьмий

Королевин крокет

При самому вході до саду ріс великий трояндовий кущ: троянди на ньому були білі, але троє садівників фарбували їх на червоно. Зацікавлена Аліса підступила ближче, і в цю мить один садівник сказав:

— Обережніше, П'ятірко! Ти мене всього обляпав!

— Я ненароком! — буркнув П'ятірка. — Це Сімка підбив мені лікоть.

Сімка підвів очі й сказав:

— Браво, П'ятірко! Завжди звертай на іншого!

— Ти б краще помовчав! — сказав П'ятірка. — Щойно вчора я чув, як Королева казала, що за твоїм карком давно плаче сокира!

— А то за що? — поцікавився той, кого обляпали.

— А то вже не твій клопіт, Двійко! — сказав Сімка.

— Ба ні, якраз його! — вигукнув П'ятірка. — І я йому таки скажу, за що: за те, що він замість цибулі приніс на кухню тюльпанових цибулин.

Сімка жбурнув пензля.

— Більшої кривди годі уяви... — почав він, але тут його погляд упав на Алісу, і він затнувся. Решта двоє теж озирнулися, і всі разом низенько їй уклонилися.

— Чи не будете ласкаві сказати, — несміливо озвалася Аліса, — навіщо ви фарбуєте троянди?

П'ятірка з Сімкою промовчали і тільки глипнули [76] на Двійку. Той почав пошепки пояснювати:

— Розумієте, панно, отут повинен був рости червоний кущ, а ми взяли та й посадили білий. І якщо Королева це виявить, нам усім, знаєте, постинають голови. Тому, панно, ми й стараємося, аби ще перед її приходом...

Тут П'ятірка, який тривожно позирав углиб саду, загорлав:

— Королева! Королева! — і всі троє садівників попадали ниць. Почувся тупіт багатьох ніг, і Аліса озирнулася, нетерпляче виглядаючи Королеву.

Першими з'явилися десятеро вояків із піками. Усі вони, як і садівники, були плоскогруді й прямокутні, з руками й ногами по краєчках. За ними — так само в колоні по двоє — крокувало десятеро челядників, розцяцькованих з голови до п'ят бубнами. Далі, побравшись за руки, з веселим підскоком ішли парами королівські діти; їх теж було десятеро, і всі — в чирвових серцях. За дітьми виступали гості, здебільшого королі й королеви, і серед них Аліса впізнала Білого Кролика: він то цокотів щось нервовою скоромовкою, то усміхався, коли говорили інші, і врешті проминув Алісу, не помітивши її. За гостями йшов Чирвовий Валет: на червоній оксамитній подушці він ніс королівську корону. А замикали всю цю пишну процесію КОРОЛЬ і КОРОЛЕВА СЕРДЕЦЬ.

Аліса завагалася: чи не слід і їй упасти ниць, але не пригадувала, щоб хтось колись казав про таке правило під час процесій. [77]

"Та й хто тоді буде на них дивитися, — подумала вона, — коли всі лежатимуть долілиць?"

Тож вона стояла на місці й чекала.

Коли процесія порівнялася з Алісою, всі зупинилися і прикипіли до неї очима.

— Хто це? — грізно спитала Королева.

Чирвовий Валет, до якого вона звернулася, лише осміхнувся і вклонився у відповідь.

— Ідіот! — тріпнула головою Королева, і звернулася до Аліси:

— Як тебе звати, дитино?

— Аліса, ваша величносте, — щонайчемніше відказала Аліса, а про себе додала:

"Зрештою всі вони тільки колода карт. Нічого їх боятися".

— А оце хто? — тицьнула Королева пальцем на садівників, розпростертих навколо трояндового куща.

(Оскільки лежали вони долілиць, то за візерунками на їхніх сорочках годі було розпізнати, хто то — садівники, вояки, двораки, а чи трійко власних Королевиних дітей, — сорочки ж бо в колоді всі однакові.)

— Звідки мені знати? — відповіла Аліса, дивуючись із власної сміливості. — То не мій клопіт.

Королева почервоніла з люті і, хижо блимнувши очима, вереснула;

— Відтяти їй голову! Відтя...

— Дурниці! — твердо промовила Аліса на весь голос, — і Королева затихла.

Король запобігливо торкнув її за рукав:

— Не гарячкуй, моя люба, це ж бо дитина! [78]

Королева сердито обернулася до нього спиною і звеліла Валетові:

— Переверни їх!

Валет обережно перевернув садівників носаком черевика.

— Встати! — вереснула Королева.

Садівники прожогом посхоплювалися і стали кланятися всім підряд — Королю, Королеві, королівським дітям і цілій громаді.

— Годі! Годі! — зарепетувала Королева. — Мені вже світ закрутився! — І, кивнувши на трояндовий кущ, спитала:

— Ви що тут робили?

— З дозволу вашої величності, — покірно пробелькотів Двійка, вклякаючи на одне коліно, — ми старалися...

— Все ясно! — мовила Королева, розглядаючи троянди. — Постинати їм голови!

І процесія рушила далі. Відстали тільки троє вояків, що мали скарати безталанних садівників.

Ті кинулися до Аліси, благаючи її заступитися.

— Не бійтеся, ваші голови будуть на місці, — мовила Аліса і повкидала садівників у найближчий квітковий горщик.

Вояки покрутилися, поникали та й спокійнісінько подалися слідом за всіма.

— Ну як там голови? — крикнула Королева.

— Були, та загули, ваша величносте! — відгукнулися вояки.

— Молодці! — гукнула Королева. — У крокет граєте? [79]

Вояки мовчки звернули погляди на Алісу: питання вочевидь стосувалося її.

— Граю! — гукнула Аліса.

— То гайда з нами! — ревнула Королева.

Й Аліса, чия цікавість була розпалена до краю, пристала до процесії.

— М...м...м... Ох же гарний день сьогодні! — озвався збоку несміливий голос: поруч неї дріботів Білий Кролик і збентежено зазирав їй в обличчя.

— Дуже гарний, — притакнула Аліса. — Герцогині не бачили?

— Т-с-с-с!.. — оглядаючись через плече, занепокоївся Кролик.

Він звівся навшпиньки і шепнув Алісі у вухо:

— Її засуджено до страти.

— За віщо? — поцікавилася Аліса. — Якась змова? шкода?

— Вам шкода? — нашорошився Кролик.

— Ба ні! — сказала Аліса. — Зовсім не шкода. Я спитала: "За віщо?"

— Вона нам'яла Королеві вуха, — промовив Кролик.

Аліса пирснула сміхом.

— Т-с! Т-с! Королева почує!.. — злякано зашепотів він. — Герцогиня, бачте, спізнилася, і Королева сказала...

— Усім на свої місця! — крикнула Королева громовим голосом, і всі підлеглі кинулися врізнобіч, спотикаючись і наштовхуючись одне на одного. За хвилину-другу метушня, одначе, вщухла, і гра почалася. [80]

Аліса подумала, що зроду-віку ще не бачила такого дивного крокетного майданчика — він був увесь у горбиках та рівчаках; замість куль тут котили живих їжаків; за молотки правили живі фламінго, а вояки, постававши навкарачки, вдавали ворітця.

Орудувати своїм фламінго виявилося для Аліси найбільшою морокою. Нарешті вона навчилася затискати його під пахвою так, щоб не заважали ноги. Та тільки-но вона випростувала птахові шию і замірялася ударити ним по їжакові, як фламінго тут-таки вигинався назад і зазирав їй у вічі з таким здивованим виразом, що годі було стримати сміх. А коли вона знову нагинала йому голову і збиралася почати все наново, виявлялося, що їжак за той час розкрутився і тишком-нишком драпає геть. Крім того, хоч би куди вона гилила свого їжака, на дорозі йому зазвичай зринав коли не горбок, то рівчак, а вояковорітця раз у раз розкарлючувалися і переходили на інші ділянки майданчика. Незабаром Аліса дійшла висновку, що це не гра, а мука. Крокетисти били всі заразом, не дожидаючи своєї черги, і весь час сперечалися й чубилися за їжаків. Невдовзі Королева вже гасала скрізь, як навіжена, тупотіла ногами й репетувала:

— Відтяти йому голову!.. Відтяти їй голову...

Аліса захвилювалася: досі, правда, сутички з Королевою у неї не було, але вона могла спалахнути першої-ліпшої хвилини.

"Що тоді зі мною буде? — думала вона. — Тут так люблять зносити голови, — аж дивно, що взагалі ще хтось уцілів!" [81]

Вона почала роззиратися довкола, прикидаючи, кудою б непомітно втекти, і раптом угледіла в повітрі якусь дивовижу. Спершу Аліса вкрай розгубилася, але, придивившись пильніше, збагнула, що то — усміх.

— Чеширський Кіт! — зраділа вона. — Тепер хоч буде з ким порозмовляти!

— Як ся маєте? — запитав Кіт, тільки-но рот проступив йому так виразно, що вже було чим говорити.

Аліса зачекала, поки з'являться очі, й кивнула.

"Тепер до нього озиватися марно, — міркувала вона. — Почекаю, поки з'явиться бодай одне вухо".

За мить зринула ціла голова; Аліса випустила з рук свого фламінго й почала ділитися враженнями, рада-радісінька, що знайшовся слухач. Кіт вочевидь вирішив, що голови цілком вистачить, і далі з'являтися не став.

— Я б не сказала, що це чесна гра, — почала нарікати Аліса. — І всі вони так жахливо сваряться, що не чують самих себе. Правил, по-моєму, ніяких, а якщо і є, то ніхто їх не дотримується. До того ж ви навіть не уявляєте, як важко грати, коли всі кулі й молотки — живі. Скажімо, я маю бити у ворітця, а вони пішли гуляти в інший кінець майданчика! А Королевин їжак, якого я мала крокетувати, тільки-но побачив, що мій на нього котиться, одразу й утік.

— А як тобі подобається Королева? — запитав Кіт, стишивши голос.

— А ніяк, — відповіла Аліса, — вона так страшенно... (тут Аліса помітила, що Королева стоїть [82] у неї за спиною, наслухаючи)... так страшенно вправно грає, що не треба великого розуму, аби вгадати, хто переможе.

Королева всміхнулася і відійшла.

— З ким це ти балакаєш? — запитав Король, що й собі підійшов до Аліси і зачудовано приглядався до котячої голови.

— Це мій друг, Чеширський Кіт, — сказала Аліса. — Дозвольте, я вас познайомлю.

— Мені не подобається його подоба, — заявив Король. — А втім, він може поцілувати мені руку, коли хоче.

— Я волів би цього не робити, — сказав Кіт.

— Не лихослов! — вигукнув Король. — І не світи так на мене очима!

З цими словами Король сховався за Алісину спину.

— Котові й король не указ*, — мовила Аліса. — Десь я це читала, не пам'ятаю тільки — де.

— Ні! Його треба прибрати! — твердо мовив Король і гукнув до Королеви:

— Серденько, звели, будь ласка, прибрати кота!

Королева на все — мале й велике — мала одну раду.

— Зітнути йому голову! — кинула вона, навіть не обертаючись.

— Я сам приведу ката! — зголосився Король, і тільки його й бачили.

Аліса вже хотіла вертатися на крокетний майданчик, щоб поглянути, як іде гра, коли тут до

*Стара англійська приказка, яка означає, що є речі, які люди нижчого стану можуть дозволити собі робити в присутності своїх зверхників.[83]

неї долинуло несамовите Королевине верещання. Аліса вжахнулася: трьох гравців, що проґавили свою чергу, вже було засуджено до страти.

Те, що коїлося на майданчику, здавалося їй справжнім неподобством: довкола панував такий рейвах, що годі було вгадати, чия черга ставати до гри.

Аліса трохи зачекала, а тоді подалася на розшуки свого їжака. Довго шукати не довелося — він скубся з чужим їжаком. То була чудова нагода, щоб одним із них крокетувати другого, але, як на те, Алісин молоток, цебто фламінго, перейшов на інший кінець саду, й Аліса могла тільки бачити, як він неоковирно силкується злетіти на дерево. Поки вона його зловила й принесла назад, бійка вщухла, і за обома їжаками вже й слід прохолов.

— Утім, невелика втрата, — вирішила Аліса, — однаково всі ворітця порозбігалися.

Міцно затиснувши фламінго під пахвою, щоб той знову не втік, вона подалася докінчувати розмову зі своїм другом.

Повернувшись на те місце, де в повітрі мріла його голова, Аліса з подивом побачила, що довкола Кота зібрався цілий натовп. Кат, Король та Королева жваво про щось сперечалися, галасуючи навперебій, а решта всі стояли мовчазні, й, судячи з їхніх облич, занепокоєні.

Усі троє кинулися до Аліси, щоб вона їх розсудила. Кожен їй щось доводив, та оскільки говорили всі навперебій, то зрозуміти про що йдеться, було дуже важко. [84]

Кат доводив, що не можна відтяти голову, коли її нема від чого відтинати: зроду-віку він такого не робив і не збирається на старості переучуватися — на якого ката перевчати ката?!

Король доводив, що всяк, хто має голову, може її позбутися, і годі молоти дурниці.

А Королева доводила, що коли питання не вирішиться швидше, ніж уже, то вона скарає на горло всіх до одного. (Це й пояснює, чому всі як один були такі похмурі й занепокоєні.)

Аліса не змогла придумати нічого кращого, як сказати:

— Кіт належить Герцогині. Порадьтеся з нею.

— Вона за ґратами,— сказала Королева до Ката. — Веди її сюди!

Кат помчав стрілою, а котяча голова почала танути, і коли нарешті привели Герцогиню, від голови не лишилося й сліду. Король із Катом ще довго бігали, мов навіжені, шукаючи голову, а решта гостей пішли догравати гру. [85]

Розділ дев'ятий

Розповідь Казна-Що-Не-Черепахи

— Яка я рада знов тебе зустріти, ясочко моя! — вигукнула Герцогиня, ніжно беручи Алісу під руку й ведучи її углиб саду.

Алісі було приємно бачити Герцогиню в доброму гуморі, і вона подумала, що, можливо, то тільки від перцю вона так озвіріла тоді на кухні.

— Коли я буду Герцогинею, — сказала собі Аліса (щоправда, без особливої певності), то не триматиму в себе на кухні ані перчини. Юшка смачна й без перцю. Можливо, саме від лютого перцю люди стають такі сердиті, — провадила вона, щаслива, що відкрила нове правило. — Від гірчиці — гіркне на душі, від кориці — починаєш усім коритися, від звіробою — визвірюються, а... а зате від карамелі чи інших цукерок діти стають солодкі-пресолодкі! Шкода, що люди цього не знають, — інакше були б не такі скупі на цукерки...

Замріявшись, Аліса зовсім забула про Герцогиню і ледь здригнулася, коли біля самого вуха почувся її голос.

— Ти так задумалася, любонько, що й язик проковтнула. Звідси мораль... Забула яка, але зараз пригадаю...

— А, може, її тут і нема, — відважилася на сумнів Аліса. [86]

— Що ти, що ти, дитино! — сказала Герцогиня. — Мораль є у всьому, треба тільки вміти й знайти.

З цими словами вона щільніше пригорнулася до Аліси, зручно спершись своїм підборіддям їй на плече.

Аліса не була в захваті від такої близькості: по-перше, Герцогиня скидалася на справжню почвару, а по-друге — її підборіддя було на диво гостре. Та що вдієш? — вона хотіла бути чемною, тож терпіла, як могла.

— Здається, гра їм стала трохи любіша, — зауважила Аліса, щоб хоч якось підтримати розмову.

— О саме так! — погодилася Герцогиня, — а звідси мораль: "Любов єдина крутить світом!"

— А дехто ж казав, — шепнула їй Аліса, — що найголовніше — не пхати носа до чужого проса!

— Ну то й що? Глузд загалом один і той самий, — відказала Герцогиня, впинаючись гострим підборіддям Алісі в плече. — А звідси мораль: хто глузду пильнувати звик, того не підведе язик.

"Як вона любить з усього виводити мораль! — подумала Аліса.

— Ти, мабуть, дивуєшся, чому я не обійму тебе за стан, — озвалася Герцогиня після мовчанки. — Річ у тім, що я не певна в норові твого фламінго. А, може, таки спробувати?

— Він може углитну́ти, — обережно відповіла Аліса, анітрохи не прагнучи Герцогининих обіймів.

— Твоя правда, — сказала Герцогиня, — фламінго кусючий, як гірчиця. Звідси мораль: це птиці одного польоту. [87]

— Гірчиця — не птиця, — зауважила Аліса.

— Знов-таки слушно, — погодилась Герцогиня. — Як ясно ти вмієш висловлюватися!

— По-моєму, гірчиця, особливо мелена — це такий собі порох, — сказала Аліса.

— Ну, звісно ж, — притакнула Герцогиня, яка, здавалося, ладна була погоджуватися з кожним Алісиним словом. — Тут неподалік під горою є

великі поклади гірчичного пороху... Звідси мораль: "Не дивись високо — запорошиш око!"

— Ага, вже знаю! — вигукнула Аліса. — Гірчиця — овоч. Щоправда, на овоч не схожа, але овоч.

— Цілком згодна! — сказала Герцогиня. — Звідси мораль: кожному овочу — нрав і права. Або простіше: ніколи не думай про себе інакше, ніж це може здатися іншим, щоб те, чим ти був або міг бути, не було чимось іншим, ніж те, чим ти здавався або міг здаватися іншим, коли був іншим.

— Мабуть, я зрозуміла б краще, — якнайчемніше мовила Аліса, — якби могла це занотувати. На слух важко вхопити нитку.

— Це ніщо проти того, що я могла б сказати, якби розохотилась, — запишалася Герцогиня.

— Тільки, будь ласка, не завдавайте собі більшої мороки, — благально мовила Аліса.

— Яка там морока! — вигукнула Герцогиня. — Дарую тобі все, що я досі сказала.

"Ба, яка щедра! — подумала Аліса. — Щастя, що таких дарунків не підносять на дні народження!"

Але сказати це вголос у неї забракло духу. [88]

— Ми знову задумались? — мовила Герцогиня, ще раз штрикнувши її підборіддям.

— А чом би мені й не думати? — сказала Аліса, відчуваючи, що починає дратуватися.

— А чом би свині не літати? — сказала Герцогиня. — Звідси мо...

Але тут, на превеликий Алісин подив, Герцогиня змовкла, а рука, що тримала її під лікоть, затремтіла. Аліса звела очі: перед ними, склавши на грудях руки, стояла Королева, — насуплена, мов грозова хмара.

— Гарний день, ваша величносте... — ледь чутно озвалася Герцогиня.

— Серйозно попереджую, — крикнула Королева, притупуючи ногою. — Або щезаєш ти, або твоя голова. І то негайно! Вибирай!

Герцогиня зробила вибір і щезла з очей.

— Продовжимо гру, — сказала Королева Алісі.

Аліса так налякалася, що, не мовивши й слова, подалася за нею до майданчика.

Решта гостей, скориставшись із відсутності Королеви, спочивали собі в холодочку, та щойно вона з'явилася і нагадала, що кожна згаяна хвилина коштуватиме їм голови, всі негайно повернулися до гри. Королева і далі сперечалася з гравцями і, знай, верещала:

— Зітнути йому голову! Зітнути їй голову!..

Приречених на смерть брали під варту вояки, які задля цього, звичайно, мусили розлучатися з роллю ворітець.

За якихось півгодини на майданчику не лишилося ні ворітець, ні крокетистів: усі вони, [89] окрім королівського подружжя та Аліси, сиділи під вартою в очікуванні страти.

Врешті Королева вгамувалась і, тяжко відсапуючись, озвалася до Аліси:

— Ти вже була в Казна-Що-Не-Черепахи?

— Ні, — відповіла Аліса. — Я навіть не знаю, що воно таке.

— Це те, з чого роблять нечерепаховий суп.

— Зроду такого не бачила і навіть не чула.

— Ну, то ходім, — сказала Королева. — Він тобі про себе розкаже.

Рушаючи, Аліса встигла почути, як Король стиха мовив до всього загалу:

— Ви помилувані.

"От і чудово!" — сказала Аліса подумки. (Досі її страшенно гнітило, що аж стількох людей було засуджено до страти.)

Невдовзі вони надибали Грифона, що спав на осонні мертвецьким сном (коли ти не знаєш, що таке Грифон, пригляньcя до малюнка).

— Вставай, лежню! — наказала Королева. — Відпровадиш цю панну до Казна-Що-Не-Черепахи — хай розповість їй про своє життя. А мені треба вертатися: мушу наглянути, як декому стинатимуть голови!

І вона пішла, залишивши Алісу наодинці з Грифоном. Вигляд цього чудиська трохи насторожив Алісу, але, розміркувавши, що товариство Грифона, мабуть, безпечніше, ніж Королевине, Аліса зосталася. Грифон сів, протер очі і дивився Королеві вслід, аж доки та зникла з очей; відтак захихотів. [90]

— Смішна! — сказав Грифон чи то до себе, чи до Аліси.

— Хто смішний? — запитала Аліса.

— Таж вона, — відповів Грифон. — То все, бач, її химери: адже досі ще нікого не страчено. Ходім!

"Тільки й чую: ходім! ходім! — думала собі Аліса. — Зроду-віку мене ще не ганяли так, як тут".

Незабаром, удалині, вони побачили Казна-Що-Не-Черепаху, що сумний та невеселий сидів на прискалку. Підійшовши ближче, Аліса почула його зітхання — такі тужні, наче в нього розривалося серце; Аліса ледь не заплакала з жалю.

— За чим він так тужить? — спитала вона Грифона, і той відповів майже тими ж словами, що й перше:

— То все, бач, його химери: нема йому за чим тужити. Ходім!

І вони підійшли до Казна-Що-Не-Черепахи, який глянув на них повними сліз очима, але не зронив ні слова.

— Оця панна, — сказав Грифон, — хоче послухати твою історію.

— Я їй розповім, — прогугнявив Казна-Що-Не-Черепаха. — Сідайте, і ні пари з уст, аж поки я скінчу.

Вони посідали. Запанувала досить довга мовчанка.

"Цікаво, як йому пощастить скінчити, не почавши?" — чудувалася про себе Аліса.

— Колись, — почав нарешті Казна-Що-Не-Черепаха, глибоко зітхнувши, — я був Не-Аби-Який-Черепаха... [91]

По цих словах знов залягла довга мовчанка, порушувана час від часу Грифоновим відкашлюванням — ги-кхи! — та тяжкими схлипами Казна-Що-Не-Черепахи. Аліса ладна була вже підвестися й сказати: "Красненько дякую за прецікаву історію", але передумала і вирішила почекати.

Нарешті Казна-Що-Не-Черепаха трохи заспокоївся і, все ще подеколи схлипуючи, заговорив:

— Коли ми були маленькі, ми ходили в море до школи. Учила нас стара Черепаха: ми звали її Черешапкою...

— Чому Черешапка, коли вона — Черепаха? — спитала Аліса.

— Як то чому? Бо вона завжди ходила у шапці, — розсердився Казна-Що-Не-Черепаха. — Яка ж бо ти нетямуща!

— Посоромилась би ставити такі дитячі запитання, — докинув Грифон.

Вони обоє замовкли і довго дивилися на бідну Алісу, що ладна була крізь землю провалитися.

Нарешті озвався Грифон:

— Ворушися, старий! Бо так і до вечора не розкажеш.

І Казна-Що-Не-Черепаха продовжив оповідь.

— Отож вір — не вір, але ми ходили до морської школи...

— Я не казала, що не вірю, — уточнила Аліса.

— Казала! — заперечив Казна-Що-Не-Черепаха.

— Прикуси язика! — докинув Грифон, хоч Аліса не встигла й озватися. [92]

— Ми здобули блискучу освіту, — провадив Казна-Що-Не-Черепаха, — бо ходили до школи щодня. .

— Чим тут хвалитися, — сказала Аліса. — я теж ходила до школи щодня.

— До якої? З додатковими предметами? — занепокоївся Казна-Що-Не-Черепаха.

— Авжеж, — відповіла Аліса, — ми вивчали французьку та музику.

— А прання?

— Яке ще прання? — обурилася Аліса.

Казна-Що-Не-Черепасі явно відлягло від серця.

— Виходить, освіта у вас була не найкраща, — сказав він. — А в нас у школі до рахунку завжди приписували: "Доплата: французька, музика і прання"*.

— Сумніваюся, щоб на дні моря була потреба в такому предметі, — зауважила Аліса.

— Мої статки не дозволяли мені його вивчати, — зітхнув Казна-Що-Не-Черепаха. — Я опанував тільки звичайний курс.

— І яких же предметів вас навчали? — поцікавилася Аліса.

— Спершу, як і належить, вчили чесати і пищати, — відповів Казна-Що-Не-Черепаха. — Далі йшли чотири дії матимачухи: добивання, відбивання, вноження і обділення.

— Вперше чую про вноження, — ризикнула вставити слово Аліса. — Що воно таке?

Грифон здивовано скинув до неба лапи.

*Ця фраза нерідко стояла на шкільних рахунках, що їх присилали за часів Керрола батькам учнів. Вона означала, що за уроки французької та музики, як і за прання білизни в школі, потребувалася додаткова плата. [93]

— Ніколи не чула про вноження! — вигукнув він. — А про вручення ти, сподіваюся, чула?

— Чула — розгублено відповіла Аліса.

— Ну тоді, — не вгавав Грифон, — якщо ти не знаєш, що таке вноження, то ти просто дурка, та й годі!

Заглиблюватися далі в це питання Алісі не стало духу, тож вона обернулася до Казна-Що-Не-Черепахи:

— А чого вас навчали ще?

— Усяких премудрощів, — відповів той і почав перелічувати, загинаючи ласти: — Премудрощів стародавнього і сучасного Аморезнавства, Гастрономії, Дригонометрії... Дригонометром у нас був

старий морський вугор, він з'являвся раз на тиждень. А на уроці Хвісткультури він навіть учив нас художнього хвостоспіралювання.

— І як воно виглядало? — поцікавилася Аліса.

— На жаль, не можу показати сам, — розвів ластами Казна-Що-Не-Черепаха. — Надто я відтоді зашкаруб. А Грифон узагалі цього не вчився.

— Я не мав часу, — зізнався Грифон. — Зате я брав мороки у старого краба. То був класичний мучитель. О, ті класики!..

— На жаль, я не ходив до нього на уроки, — зітхнув Казна-Що-Не-Черепаха. — Казали, він дуже добре знався на забиванні баків?

— Достеменно так... о, так!.. Його мороки забивали памороки! Незрівнянний мучитель! — і собі зітхнув Грифон.

І обоє, затуливши обличчя, схилили голови. [94]

— А скільки годин на день тривала ваша наука? — поквапилася Аліса змінити тему.

— Десять уроків першого дня, дев'ять — другого, і так далі, — пояснив Казна-Що-Не-Черепаха.

— Ну й чудернацький розклад! — вигукнула Аліса.

— Того воно й неука, — зауважив Грифон, — що день у день коротшає.

Ця думка була настільки нова й несподівана, що Аліса мусила подумати трішечки довше^

— Виходить, одинадцятий день був вихідний? — нарешті спитала вона.

— Звичайно, — сказав Казна-Що-Не-Черепаха.

— А що ви робили дванадцятого дня? — не вгавала Аліса.

— Досить про мороки! — рішуче урвав Грифон. — Розкажи-но їй дещо про наші забави... [95]

Розділ десятий

Омарова кадриль

Казна-Що-Не-Черепаха глибоко зітхнув і витер ластом сльози. Він глянув на Алісу і вже заговорив би, але горло йому здушив плач.

— Наче йому кістка в горлі стала! — сказав Грифон і заходився його трясти й гупати по спині.

Врешті до Казна-Що-Не-Черепахи повернувся голос, і, обливаючися слізьми, він почав розповідь.

— Ти, мабуть, нечасто бувала на дні моря?

— Ніколи, — мовила Аліса.

— То й ніколи не мала нагоди спізнати Омара.

— Одного разу я скушт... — почала Аліса, але вчасно схаменулася і сказала: — Ні, ніколи!

— Отже, ти й уявлення не маєш, що то за прегарна штука — омарова кадриль.

— Не маю, — сказала Аліса. — А як вона виглядає?

— Усе дуже просто, — сказав Грифон, — спершу ви шикуєтесь у лаву на березі...

— У дві лави!.. — гукнув Казна-Що-Не-Черепаха. — Моржі, черепахи, лососі і так далі. А тоді, прибравши з дороги медуз...

— ...що, звичайно, забирає трохи часу, — вставив Грифон,

... ступаєте два кроки вперед...

— Кожен у парі з омаром! — крикнув Грифон.

— Авжеж, — сказав Казна-Що-Не-Черепаха. — [96] Ступаєте два кроки вперед, підходите до партнера...

— ...міняєтесь омарами — і назад, у тому ж порядку, — підхопив Грифон.

— А тоді!.. — продовжив Казна-Що-Не-Черепаха. — Тоді жбурляєте...

— ...омарів!.. — крикнув Грифон, підскочивши.

— ...чимдалі в море...

— ...пливете по них!.. — вереснув Грифон.

— ...крутите в морі сальто-мортале!.. — крикнув Казна-Що-Не-Черепаха, перекрутившись на місці.

— ...знову міняєтесь омарами!.. — заверещав Грифон.

— ...повертаєтесь на берег, і... кінець першої фігури, — сказав Казна-Що-Не-Черепаха, зненацька спадаючи з голосу.

І обоє приятелів, які щойно плигали, мов навіжені, посідали на скелі, принишклі та сумні, і дивилися на Алісу.

— Це, напевно, дуже гарний танок, — несміливо озвалася Аліса.

— Хочеш побачити кілька "па"? — запитав Казна-Що-Не-Черепаха.

— О, з радістю! — відказала Аліса.

— Вставай! — сказав Казна-Що-Не-Черепаха Грифонові. — Покажемо їй першу фігуру. Можна обійтися й без омарів. Хто співатиме?

— Ти, — сказав Грифон. — Я забув слова.

І вони поважно закружляли довкола Алісина задніх лапах, час до часу наступаючи їй на ноги і відбиваючи такт передніми ластами. [97]

Казна-Що-Не-Черепаха заспівав журливо і протяжно:

— Трошки швидше, пане равле!— це білуга так гука, —

Бо дельфін іде за нами, дуже ззаду натиска.

А омари й черепахи насувають звідусіль,

Всі на березі гуляють, всі чекають на кадриль.

Чи ти любиш, чи не любиш танцювати кадриль?

Чи ти будеш, чи не будеш танцювати кадриль?

— Ох же й радощів нам буде, ох же й жару ми дамо!

За омарами у море ми й самі полетимо!

Равлик каже: — Я боюся мандрувать по волі хвиль:

Дуже дякую, рибусю, не для мене ця кадриль!

Я не хочу, я не можу танцювати кадриль!

Я не хочу, я не можу танцювати кадриль!

— Яка не буде хвиля, до берега приб'є.

Ти ж знаєш: там, за нашим, ще інший берег є.

Від Англії до Франції по морю двадцять миль...

Не бійся, любий равлику, станцюємо кадриль!

Чи ти любиш, чи не любиш танцювати кадриль?

Чи ти будеш, чи не будеш танцювати кадриль?

— Дякую, дуже цікавий танець, — промовила Аліса, щаслива, що він нарешті скінчився. — А яка втішна оця ваша пісня про білугу!

— До речі, про білугу! — сказав Казна-Що-Не-Черепаха. — Тобі, звісно, випадало її бачити?

— Ще б пак... найчастіше серед страв на... — сказала Аліса й затнулася.

— Не знаю, серед яких ти її бачила трав, — сказав Казна-Що-Не-Черепаха, — але як це траплялося частенько, то ти знаєш, як вона виглядає. [98]

— Начебто знаю, — задумливо мовила Аліса. — Хвіст — у роті і вся обліплена крихтами.

— Дурниці, — сказав Казна-Що-Не-Черепаха, — у морі крихти змиваються. А щодо хвоста в роті, то це ось із якої причини...

Тут він позіхнув і заплющив очі.

— Поясни-но їй причину і решту все, — мовив він до Грифона.

— А причина ось яка, — стрепенувся Грифон. — Білуга любить омарову кадриль. От її й кидають у море. І летить вона ген-ген!.. Дуже далеко їй летіти. От вона й хапається зубами за хвіст. А тоді, тоді... не може його вийняти. Ось і все, зрештою.

— Дякую, — сказала Аліса. — Дуже цікаво. Як мало я знала досі про білугу!

— Можу розказати ще більше! — розохотився Грифон. — Ти знаєш, наприклад, чому вона зветься білугою?

— Ніколи про це не думала, — сказала Аліса. — Чому?

— Нею білугують чоботи й черевики, — значливо повідомив Грифон.

— Білугують чоботи й черевики? — вражено перепитала Аліса. — Та вона ж із породи китових...

— З котових, авжеж... А чим, до речі, ти чистиш свої черевики? — запитав Грифон.

— Чорною ваксою, — трохи подумавши, мовила Аліса.

— А на дні моря, — врочисто оголосив Грифон, — черевики не чорнують, а білугують. Отак-то. [99]

— А до відбілугованих черевиків що ви найдужче любите вдягати — які, скажімо, краватки, фраки? — запитала Аліса.

— Щодо креветок — найважливіше, щоб вони не лоскотали шиї, а раки — щоб не щипалися під час кадрилі, — відповів Грифон ледь нетерплячим тоном. — А тепер слухаймо тебе! Розкажи про свої пригоди!

— Хіба про сьогоднішні, — знітилася Аліса. — Про вчорашні нема сенсу говорити, бо вчорашня я — то не я.

— Поясни! — сказав Казна-Що-Не-Черепаха.

— Ні, ні! Спершу пригоди! — нетерпляче вигукнув Грифон. — Шкода часу на пояснення.

Й Аліса заходилася оповідати про свої пригоди, відколи вперше побачила Білого Кролика. Спочатку не надто відважно, бо Грифон із Казна-Що-Не-Черепахою присунулися до неї впритул і дуже вже страшно повитріщали на неї очі й пороззявляли роти, але поступово вона посміливішала. Її слухачі мовчали аж до моменту, коли Гусінь загадала їй проказати "Ти старий любий діду", а в неї вийшло зовсім не те.

Тут Казна-Що-Не-Черепаха перевів дух і сказав:

— Дуже дивно!

— Дивнішого світ не бачив, — озвався Грифон.

— Вийшло щось геть несусвітне! — глибокодумно повторив Казна-Що-Не-Черепаха. — Ану, хай вона прочитає щось і нам? Скажи їй...

І він скинув очима на Грифона, мовби той мав якусь владу над Алісою. [100]

— Встань і прокажи "Обізвався ледащо", — звелів Грифон.

"Як же ця звірота любить командувати. Читай їм і читай! — подумала Аліса. — Мовби я у школі!"

А все ж вона підвелася й почала декламувати. Та оскільки в її голові все ще крутилася Омарова Кадриль, то проказувала вона майже бездумно. Слова виходили просто-таки чудернацькі:

Обізвався омар: "Хтось мене перепік,

Я обсиплюся цукром, щоб сік не потік".

І, як качка бровами, так він носаком

Вивертає п'яту, чепуриться паском.

Коли море мілке, він високо літа,

Й дуже хвацько з-під неба свистить на Кита.

Та зате у приплив, як кити припливуть,

Від омара ні слуху, ні духу не чуть.

— Це зовсім не те, що я вчив у дитинстві, — сказав Грифон.

— А я взагалі такого не чув, — додав Казна-Що-Не-Черепаха. — Як на мене, це незвичайна бридня.

Аліса сиділа мовчки, затуливши обличчя долонями, і гадала: невже в її житті більше не станеться чогось цілком звичайного.

— Хай би пояснила! — мовив Казна-Що-Не-Черепаха.

— Вона не зуміє, — поспішив сказати Грифон. — Нумо, читай далі!

— Про п'яти! — не вгавав Казна-Що-Не-Черепаха. — Тобто, як він міг вивернути їх носаком? [101]

— Це така танцювальна позиція, — мовила Аліса.

Вона й сама мало що розуміла, і хотіла якнайшвидше змінити тему.

— Ну ж бо, читай! — нетерпляче повторив Грифон. — "Враз побачила я..."

Відмовитись вона не посміла, хоча й була певна, що знову вийде все не так, і тремтячим голосом почала:

Враз побачила я, завернувши за ріг,

Як Пантера з Совою ділили пиріг...

Проковтнула Пантера пиріг залюбки,

А Сові залишила таріль у квітки.

І виделку з ножем теж Пантера взяла,

Зате ложку люб'язно Сові віддала.

По вечері Пантера вляглася в траву,

Але спершу вона проковтнула...

— Навіщо нам слухати ці харки-макогоники? — урвав Казна-Що-Не-Черепаха. — Вона ж нічого не пояснює! В житті не чув подібної абракадабри!

— Мабуть, і справді досить, — сказав Грифон на радість Алісі. — Хочеш, покажемо тобі ще одну фігуру омарової кадрилі?.. Чи, може, краще хай він заспіває тобі пісню?

— Пісню, пісню, будь ласка! Нехай заспіває! — вигукнула Аліса так палко, що Грифон аж наче образився:

— Гм! На колір і смак товариш не всяк! Заспівай їй "Зчерепаховий суп", — га, старий? [102]

Казна-Що-Не-Черепаха глибоко зітхнув і заспівав, час від часу зриваючись на хлипи:

Ідіть усі, старі й малі*,

вже суп парує на столі.

Ну хто тут не оближе губ?

Ох же й смачний зчерепаховий суп!

Ах, який суп,

страх, який суп, —

вечірній, тремкий зчерепаховий суп,

суп,

суп!

Ну, що та риба, дичина,

садовина й городина?

Мені тоді обід лиш люб,

як є на столі зчерепаховий суп.

Ах, який суп,

страх, який суп, —

вечірній, тремкий зчерепаховий суп,

суп,

суп!..

— Іще раз приспів! — гукнув Грифон.

Та ледве Казна-Що-Не-Черепаха почав співати знову, як здалеку долинув крик:

— Суд починається!

*Пародія на популярний романс Дж.М.Сейлза "Вечірня зоря", який наспівували Керролові сестри Ліддел.

Зоря вечірня в небесах

тремка, як срібло, спокій ллє.

Одним-одна на всіх світах

так зачаровує мене...

[103]

— Гайда! — крикнув Грифон і, вхопивши Алісу за руку, потяг її за собою, навіть не дожидаючи кінця пісні.

— Який суд? — захекано спитала Аліса.

Але Грифон, знай, налягав на ноги:

— Гайда! Гайда!

А морський бриз, віючи їм навздогін, все тихіше й тихіше доносив до них сумовиті слова:

Ах, який суп,

страх, який суп...

вечірній, тремкий зчерепаховий суп,

суп,

суп...

[104]

Розділ одинадцятий

Хто вкрав пиріжки

Коли вони надбігли, Чирвовий Король з Королевою вже сиділи на троні в оточенні всілякого птаства та звірини, а також цілої колоди карт. Попереду під охороною двох вояків стояв закутий у кайдани Чирвовий Валет, а поруч із Королем — Білий Кролик, з ріжком в одній руці та сувоєм пергаменту в другій. Посеред судової зали красувався стіл, а на ньому — повний таріль пиріжків із фруктами, таких смаковитих на вигляд, що в Аліси аж слинка потекла.

"Хай би швидше кінчався суд і починалося частування", — подумала вона. Але думати про це, здавалося, було ще рано, тож вона почала роззиратися по залі, щоб якось згаяти час.

Бувати в судах їй досі не випадало, проте вона дещо знала про них із книжок і, на превелику свою радість, упевнилася, що може назвати посади майже всіх присутніх.

"Он суддя, — сказала вона подумки, — це видно з його величезної перуки".

Суддею, до речі, був Король, а що він нап'яв корону поверх перуки, то, видно, почувався не надто зручно; до того ж, перука зовсім йому не личила.

— А он лава присяжників, — розмірковувала Аліса. — А отих дванадцять птахотварів (вона, бачте, мусила вжити саме це слово, бо серед них були і птахи, й тварини), мабуть, і є присяжники. [105]

Це останнє слово вона вимовила на різні лади, сама собою пишаючись, гадаючи (і справедливо), що серед її ровесниць мало хто знається на таких речах. (Хоча, зауважмо, слово "присяжні" було б тут не менш доречне.) Усі дванадцятеро присяжних вельми зосереджено писали щось на грифельних табличках.

— Що вони пишуть? — пошепки запитала Аліса в Грифона. — Адже суд іще не почався?

— Вони записують свої імена, — шепнув у відповідь Грифон. — Бояться, що до кінця суду забудуть.

— От пришелепкуваті! — вголос обурилася Аліса, та зразу ж і прикусила язика, бо саме в цей час Білий Кролик вигукнув: "Прошу дотримуватись тиші!", а Король начепив окуляри і став водити очима по залі, вишукуючи балакунів.

Дивлячись на присяжних, Аліса бачила так виразно, мовби стояла в них за плечима, як усі вони виводять на табличках слово "пришелепкуваті"; один з них явно не знав, як воно пишеться, тож мусив питати розуму в сусіди.

"Уявляю собі їхні записи на кінець суду!" — подумала Аліса.

В одного з присяжних немилосердно шкрябало перо. Це було нестерпно, тож Аліса, обійшовши залу, зайшла йому за спину і,

прихитрившись, вихопила в нього перо. Вона зробила це так спритно, що горопаха присяжний (не хто інший, як ящур Крутихвіст) так і не збагнув, куди воно поділося. Після марних пошуків він до кінця дня мусив писати пальцем, з чого було дуже мало [106] пуття, бо палець не лишав на табличці жодного сліду.

— Оповіснику, читай оскарження! — звелів Король.

По цих словах Білий Кролик дмухнув тричі в ріжок, розгорнув пергаментовий сувій і зачитав:

Краля Чирвова спекла пиріжки,

А також спекла рулет.

Та ті пиріжки, як і той рулет,

Украв Чирвовий Валет!...

— Ваш вирок! — звернувся Король до присяжних.

— Не тепер! Не тепер! — хапливо перебив Кролик. — До вироку ще далеко!

— Викликати першого свідка! — звелів Король.

Кролик тричі дмухнув у ріжок і проголосив:

— Перший свідок!

За першого свідка був Капелюшник. Він з явився, тримаючи в одній руці чашку чаю, а в другій — шматок хліба з маслом.

— Перепрошую, ваша величносте, — озвався він, — що я приніс усе це сюди, але, бачте, коли по мене прислали, я саме допивав чай...

— Ти мав би вже допити, — сказав Король. — Коли ти почав?

Капелюшник глипнув на Шаленого Зайця, який попідручки з Соньком-Гризуном супроводив його до судової зали.

— Здається, чотирнадцятого березня, — відповів той.

— П'ятнадцятого, — уточнив Капелюшник. [107]

— Шістнадцятого, — поправив Сонько-Гризун.

— Занотуйте, — звернувся Король до присяжних, і вони запопадливо записали на табличках усі три дати, тоді додали їх і одержану суму перевели в шилінги та пенси.

— Скинь свого капелюха, — звелів Капелюшникові Король.

— Це не мій капелюх, — відповів Капелюшник.

— Крадений! — проголосив Король, і присяжні миттю запрацювали перами.

— Я — капелюшник, у мене всі капелюхи на продаж, — пояснив Капелюшник, — своїх нема.

Тут вже й Королева нап'яла окуляри і так прикипіла до нього поглядом, аж Капелюшник сполотнів і затупцював на місці.

— Складай свої свідчення, — звелів Король, — але без нервів, бо зараз же скараємо на горло!

Видно, свідкові ці слова аж ніяк не додали мужності: він і далі переступав з ноги на ногу, кидаючи тривожні погляди на Королеву, і зопалу замість хліба надкусив чашку.

Тієї ж миті Аліса відчула, що з нею діється щось дивне, і тільки згодом збагнула: вона знову росла! Першим її бажанням було встати і вийти із зали, але потім вона вирішила, що сидітиме доти, доки їй вистачить на лаві місця.

— Був би вельми вдячний, якби ви мене так не тисли! — озвався Сонько, що сидів поруч неї. — Я й так ледве дихаю.

— Нічого не можу вдіяти, — якомога лагідніше відказала Аліса. — Я росту.

— Тут рости не дозволено! — сказав Сонько. [108]

— Не меліть дурниць! — посміливішала Аліса. — Ви ж так само ростете, правда?

— Правда, — сказав Сонько. — Але я росту з розумною швидкістю, а не пнуся отак зі шкіри.

Він сердито встав і перейшов на другий кінець зали. Увесь цей час Королева не зводила очей з Капелюшника і (якраз, коли Сонько намірився сідати) наказала одному з підсудків:

— Принеси мені список усіх, хто співав на останньому концерті!

Тут бідного Капелюшника так шалено затіпало, що він вискочив із власних черевиків.

— Складай свої свідчення, — грізно повторив Король, — або зараз же будеш скараний на горло — з нервами чи без!

— Я... бідний неборака, ваша величносте... зацокотів зубами Капелюшник. — Я тільки-но сів пити чай... десь тиждень тому, не раніше... Хліба з маслом у мене майже не залишилось... У казанці скінчився дощ, з неба періщить борщ... Я зварив з нього чай, і з тих пір час для мене закінчується на ча...

— На "ча"? — перепитав Король.

— На ча...

— Ти що — мене за дурня маєш? Час починається, а не закінчується на "ча" — гостро сказав Король, і слово "чаювання" так і залишилось недоказаним. — Далі!

— Я... бідний неборака, — знову завів Капелюшник. — В казанці скінчився дощ, з неба періщить борщ... але, як сказав Шалений Заєць...

— Я не казав, — вихопився Шалений Заєць. [109]

— Казав! — наполягав Капелюшник.

— Я заперечую! — заявив Шалений Заєць.

— Він заперечує, — сказав Король. — Не вносьте до протоколу.

— В усякому разі, як сказав Сонько-Гризун... — правив своєї Капелюшник, занепокоєно озирнувшись на свого супутника.

Але Сонько не заперечував нічого, позаяк міцно спав.

— Після того, — повів далі Капелюшник, — я врізав собі ще хліба з...

— Але що сказав Сонько-Гризун? — запитав один із присяжних.

— Не пригадую, — сказав Капелюшник.

— Доведеться пригадати, — зауважив Король, — бо інакше скараємо на горло!

Сердега Капелюшник випустив із рук чашку з чаєм та хліб з маслом і впав на одне коліно.

— Я... бідний неборака, ваша величносте... — почав він.

— Ти бідний, бо дурний, — хмикнув Король.

Тут одна з морських свинок зааплодувала, і її негайно придушили судові виконавці.

(Оскільки слово це непросте, я поясню його описово: виконавці взяли великого полотняного мішка, запхали в нього свинку сторч головою і сіли зверху.)

"Тепер знатиму, як це виглядає, — подумала Аліса. — Бо в газетах не раз пишуть про судові засідання: "Окремі спроби зірвати оплески були негайно придушені судовими виконавцями", — але досі я не розуміла, в чому тут суть". [110]

— Це все, що ти мав сказати? Тоді — рухайся! — промовив Король.

— Чухайся? — не зрозумів Капелюшник. — У мене зайняті руки! (Хліб з маслом та чашку він уже встиг підібрати.)

— А ти зроби так, щоб були зайняті твої ноги, — сказав Король.

Тут зааплодувала друга морська свинка, і її теж було придушено.

"Ну ось, зі свинками покінчено! — подумала Аліса. — Тепер справа піде краще".

— Я хотів би допити свій чай, — промовив Капелюшник, тривожно зиркнувши на Королеву, яка вивчала реєстр співаків.

— Можеш іти, — сказав Король, і Капелюшник чкурнув із зали, не взувши черевиків.

— І зітніть йому голову на виході, — наказала Королева одному з виконавців.

Та поки той добіг до дверей, за Капелюшником уже й слід прохолов.

— Покличте наступного свідка! — звелів Король.

Наступним свідком виявилася Герцогинина кухарка. В руці вона тримала коробочку з перцем. Ще до її появи в залі Аліса здогадалася, хто зараз увійде: всі, хто сидів біля дверей, почали дружно чхати.

— Складай свої свідчення! — наказав Король.

— Не буду! — відказала кухарка.

Король збентежено глянув на Білого Кролика.

— Цього свідка, ваша величносте, треба піддати перехресному допитові, — півголосом озвався Кролик. [111]

— Перехресному, то й перехресному, — зітхнув Король. Він схрестив руки на грудях і так сильно зсунув брови, аж очі йому зійшлися на переніссі, а тоді, втупившись у кухарку, спитав густим басом:

— З чого печуть пиріжки?

— Переважно з перцю, — відповіла кухарка.

— З меля-а-си, — озвався позад неї сонний голосок.

— Взяти Сонька за барки! — заверещала Королева. — Зітнути йому голову! Витурити із зали! Придушити! Защипати! Повискубувати йому вуса!

Кілька хвилин у залі панував несусвітній розгардіяш — виганяли Сонька-Гризуна. А коли всі знову втихомирились, виявилося, що кухарка зникла.

— Плакати не будемо! — з величезною полегкістю мовив Король. — Викличте наступного свідка!

І, повернувшись до Королеви, пошепки додав:

— Знаєш, золотко, наступний перехресний допит слід провести тобі. Мені вже в голові гуде!

Кролик тим часом водив пальцем по списку, й Аліса не спускала з нього очей.

"Цікаво, хто буде наступним свідком, — подумала вона. — Поки що доказів у них — жодних."

Який же був її подив, коли Білий Кролик крикнув своїм тонким верескучим голосом:

— АЛІСА! [112]

Розділ дванадцятий

Свідчить Аліса

— Я тут! — гукнула Аліса і, геть забувши, як вона виросла за останні кілька хвилин, підхопилася так рвучко, що подолом спідниці змела з лави всіх присяжних просто на голови публіці. Бідолахи заборсалися на підлозі, наче золоті рибки з акваріума, якого вона перекинула ненароком на минулому тижні.

— Ой, даруйте — зойкнула перестрашена Аліса й кинулася гарячкове їх підбирати.

Їй і досі не йшов з голови випадок із золотими рибками, і чомусь здавалося, що коли присяжних негайно не позбирати й не посадовити назад, вони неодмінно повмирають.

— Суд не продовжить роботи, — оголосив Король замогильним голосом, — доки всі присяжні не будуть на своїх місцях.

— Усі! — повторив він з притиском і блимнув спідлоба на Алісу.

Аліса глянула на лаву й побачила, що зопалу посадовила Ящура Крутихвоста догори ногами, і тепер бідолаха тільки скорботно помахував хвостиком, неспроможний перевернутися.

Вона мерщій вихопила його звідти й посадовила як слід. "А втім, це йому мало допоможе, — сказала вона подумки. — Вниз головою чи вгору — користь однакова".

Тільки-но присяжні трохи очуняли й повіднаходили свої таблички та пера, вони заходилися [113] завзято писати історію цього нещасливого випадку — всі, окрім Ящура, який, видно, був надто ошелешений, аби щось робити. Він тільки сидів, роззявивши рота і вп'явши очі у стелю.

— Що тобі відомо по суті справи? — звернувся Король до Аліси.

— Нічого, — відповіла вона.

— Зовсім нічого? — напосідав Король.

— Зовсім, — повторила Аліса.

— Це дуже важливо! — відзначив Король для присяжних.

Ті вже кинулись були писати, коли це втрутився Білий Кролик.

— Неважливої Ваша величність, звісно, це мали на увазі, чи не так? — проказав він вельми шанобливо, хоч лице йому кривилося в жахливих гримасах.

— Я Неважливо, так, так, звичайно, я це мав на увазі — квапливо поправився Король і забубонів собі під ніс: "Важливо-неважливо, важливо-неважливо..." — мовби пробував на вагу, котре слово краще.

Дехто з присяжних записав "важливо", дехто "неважливо". Аліса це дуже добре бачила, бо вже виросла так, що могла легко зазирнути до їхніх табличок. "Але яке це має значення", — вирішила вона про себе.

Зненацька Король, який ось уже кілька хвилин грамузляв щось у записнику, вигукнув:

— Тихо! — і зачитав:

"Закон Сорок другий. Всім особам заввишки в одну милю* і вищим покинути судову залу".

Всі прикипіли очима до Аліси.

*0дна миля дорівнює приблизно 1,6 км.[114]

— Це я — заввишки в одну милю? — перепитала Аліса.

— Так, — сказав Король.

— А, може, і в дві, — докинула Королева.

— Ну й нехай, але я не вийду, — сказала Аліса. — Тим більше, що це не правильне правило — ви його щойно вигадали.

— Це найдавніший закон у записнику, — заперечив Король.

— Тоді це мав би бути Закон Перший.

Король зблід і поквапливо згорнув записника.

— Обміркуйте вирок, — тихим тремтячим голосом звернувся він до присяжних.

— Даруйте, але це ще не все, ваша величносте, — підскочив до нього Білий Кролик. — Ось письмове свідчення, щойно знайдене.

— І що там? — спитала Королева.

— Я ще не дивився, — відповів Кролик, — але, схоже, це лист, написаний підсудним до... до когось.

— Звичайно, до когось, — озвався Король, — бо писати до нікого було б, знаєте, просто неграмотно.

— А кому він адресований? — запитав один з присяжних.

— Нікому. Зверху взагалі нічого не написано, — відповів Кролик, розгортаючи аркуш, і додав:

— Та це ніякий і не лист, це — вірш.

— Написаний рукою підсудного? — поцікавився інший присяжний.

— Ні, — відповів Кролик, — і це мене найбільше дивує.

(Присяжні спантеличились.) [115]

— Він, певно, підробив чужу руку, — вирішив Король.

(Обличчя присяжних просвітліли.)

— Даруйте, ваша величносте, — озвався Валет, — я вірша не писав, і ніхто цього не доведе: там нема мого підпису.

— Якщо ти не поставив підпису, — зауважив Король, — то тим гірше для тебе. Без сумніву, ти мав якийсь лихий намір, — інакше підписався б, як усі порядні люди.

Ці слова зняли бурю оплесків: вперше за цілий день Король озвався справді розумним словом.

— Це доводить його провину! — мовила Королева.

— Нічого це не доводить! — сказала Аліса. — Ви ж навіть не знаєте, про що той вірш.

— Читай вірша! — звелів Король.

Білий Кролик надяг окуляри.

— Звідки починати, ваша величносте? — запитав він.

— З початку, — глибокодумно відповів Король, — і читай до кінця. А тоді — закінчуй.

І Білий Кролик прочитав такого вірша:

Я знаю від них, що ви в неї були

Й сказали про всіх навпростець.

Вважає вона, що я гідний хвали,

з мене поганий плавець.

Він їм передав, що я не пішов

(Ми знаємо, звідки й куди):

Якщо вона справу порушить ізнов,

То вам не минути біди.

[116]

Я дав їй один, вона йому — два,

А ви нам, здається, три.

Та всі повернулись від нього до вас.

Все ясно: крути — не крути.

Коли ж доведеться мені чи їй

Відповідати за те,

Він вірить, що ви їх, як нас колись,

воленьку віддасте.

Ще доки на неї дур не найшов,

ви в понятті моїм

муром, який недоречно зійшов

Між нами, між ними й між ним.

Що їй вони любі — йому не кажіть,

(Ціну треба знати словам):

До вічного віку секрет бережіть,

Мені лиш відомий та вам.

— Це найважливіше свідчення, яке ми сьогодні чули, — потер руки Король. — Отож нехай присяжні...

— Якщо хтось із них розтлумачить цей вірш, — перебила його Аліса (за останні хвилини вона так виросла, що вже анітрохи не боялася перебити Короля), — я дам йому шість пенсів. Я не бачу в ньому ані крихти глузду!

Присяжні занотували в табличках: "Вона не бачить у ньому ані крихти глузду", — але розтлумачити вірш не зохотився ніхто.

— Якщо у вірші нема глузду, — сказав Король, — то нам і гора з пліч, бо тоді не треба його й шукати. [117]

Він розправив аркуш на коліні і, заглядаючи туди одним оком, додав:

— А втім, а втім... Певний глузд, бачиться, тут усе-таки є... "Хоч з мене поганий плавець"?.. Ти теж чомусь не любиш плавати, га? — звернувся він до Валета.

Валет сумно похитав головою.

— Хіба по мені видно? — запитав він. (Не видно було б хіба сліпому — він був картонний.)

— Поки що сходиться, — сказав Король і далі забурмотів. — "Ми знаємо, звідки й куди..." — це, звісно, стосується присяжних... "Я дав їй один, вона йому — два" — то ось що він робив із пиріжками!..

— Але далі сказано: "Та всі повернулись від нього до вас", — зауважила Аліса.

— Певно, що повернулись! — тріумфально вигукнув Король, показуючи на таріль з пиріжками. — "Все ясно, крути — не крути..."

— А далі це: "Ще доки на неї дур не найшов..." На тебе ж, любонько, здається, ніколи дур не находить? — звернувся він до Королеви.

— Ніколи! — ревнула Королева й пожбурила чорнильницею в Ящура.

(Горопашний Крутихвіст облишив був писати пальцем, побачивши, що це марна трата часу, але тепер, коли чорнило патьоками стікало йому по обличчю, почав підставляти пальця під нього і знову гарячково водив ним по табличці.)

— Правда, не находить? — перепитав Король, лукаво мружачи очі.

— Ні! Ні! — затупотіла ногами Королева. [118]

— Тоді суддя тут правди не знаходить, — сказав Король, з усміхом обводячи очима залу.

Запала гробова тиша.

— Це каламбур, — ображено додав він, і всі засміялися.

— Нехай присяжні обміркують вирок, — повторив Король уже чи не вдвадцяте за день.

— Ні, ні! — урвала Королева. — Спершу страта, а тоді вирок!

— Нісенітниця! — голосно вигукнула Аліса. — Як могло вам таке прийти в голову!

— Замовкни! — крикнула Королева, буряковіючи.

— Не замовкну! — відповіла Аліса.

— Відтяти їй голову! — вереснула Королева.

Ніхто не ворухнувся.

— Та хто вас боїться! — сказала Аліса, яка на той час уже виросла до своїх звичних розмірів. — Ви ж просто колода карт!

Тут раптом усі карти знялися в повітря й ринули на неї. Аліса ойкнула — чи то з переляку, чи спересердя, — почала від них відбиватися і... побачила, що лежить на березі, поклавши голову сестрі на коліна, а та обережно змахує їй з обличчя сухі листочки, звіяні вітром з найближчого дерева.

— Алісо, люба, прокинься! — сказала сестра. — Та й довго ж ти спала!

— Зате який дивний сон я бачила! — сказала Аліса і стала переповідати все-все, що їй запам'яталося з незвичайних пригод, про які ти щойно прочитав. [119]

Коли вона скінчила, сестра поцілувала її, мовивши:

— Що й казати, моє золотко, сон і справді дивний. Але вже вечоріє — біжи-но пити чай.

Аліса підвелася і щодуху побігла додому, не перестаючи дивуватися, який же чудовий їй наснився сон.

А сестра так і залишилася сидіти, підперши голову рукою. Вона дивилася, як сідає сонце, і думала про малу Алісу, про всі її дивовижні пригоди, аж поки й сама не поринула в сон...

І найперше наснилася їй сама Аліса: тендітні руки малої знов обплели її коліна, а ясні, жваві оченята заглядали їй у вічі... Вона чула всі відтінки її голосу, бачила, як Аліса звично стріпує головою, відкидаючи непокірні пасма волосся, що вічно спадали їй на очі. І доки вона отак уважно слухала (так їй, принаймні, здавалося), все довкола стало оживати й повнитися чудернацькими істотами з Алісиного сну...

Ось пробіг Білий Кролик, шелеснувши високою травою біля самих її ніг... десь у сусідньому ставку захлюпотілася, тікаючи, нажахана Миша... чутно було, як дзенькають чашки на нескінченній гостині Шаленого Зайця та його приятелів... як пронизливо верещить Королева, посилаючи на страту своїх безталанних гостей... і знов дитина-порося чхала на колінах у Герцогині, а довкола брязкали тарілки та полумиски... знову в повітрі чувся Грифонів крик, порипування Ящурового [120] пера та кректання придушених морських свинок, зливаючись із далекими схлипами горопашного Казна-Що-Не-Черепахи...

Отак сиділа вона, приплющивши очі, й майже вірила у країну чудес, хоча знала, що досить їх розплющити, і все знову стане цілком звичайним: то просто вітер шелестітиме травою, і під його подмухами братиметься жмурами й шарудітиме очеретами сусідній став; дзенькіт чашок стане дзеленчанням дзвіночків на шиях овець, а вереск Королеви — голосом вівчарика; чхання немовляти, Грифонів крик та решта чудних звуків зіллються в гармидер селянської господи, а далеке мукання корів заступить тяжкі схлипи Казна-Що-Не-Черепахи...

А далі вона уявила собі, як її мала сестричка стане колись дорослою жінкою і, зберігши до зрілих літ щире й лагідне дитяче серце, збере довкола себе інших дітей і засвічуватиме їм оченята своїми незвичайними оповідями. Можливо, розповідатиме вона їм і про Країну Чудес, що наснилася їй багато років тому; вона перейматиметься їхніми нехитрими жалями і простими радощами, пам'ятаючи своє власне дитинство і щасливі літні дні... [121]

Переклад з англійської

Валентина Корнієнка.

Вірші в перекладах

Миколи Лукаша та Валентина Корнієнка